

מסכת כתובות פרק ה' – "אף על פי"

1. גז, ב

רש"י

מתני' אף על פי. אם רצה.
 בגמרא פריך פשיטא:
 שלא כתב לה. תוספת דמדעתו
 אלא על מנת לכונסה:
 והיא כותבת. אע"פ שלא
 נתקבלה מוחלת וכותבת בלשון
 שובר:

מתניתין

אף על פי שאמרו: בתולה - גובה מאתים,
 ואלמנה - מנה,
 אם רצה להוסיף, אפילו מאה מנה - יוסיף.

נתארמלה,

או נתגרשה, בין מן הארוסין,
 בין מן הנשואין - גובה את הכל.

רבי אלעזר בן עזריה אומר:

מן הנשואין - גובה את הכל,
 מן הארוסין: בתולה - גובה מאתים,
 ואלמנה - מנה,

שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה.

רבי יהודה אומר:

אם רצה - כותב לבתולה שטר של מאתים, והיא כותבת: "התקבלתי ממך מנה",
 ולא למנה מנה, והיא כותבת: "התקבלתי ממך חמשים זוז".

רבי מאיר אומר:

כל הפוחת לבתולה ממאתים,
 ולא למנה ממנה - הרי זו בעילת זנות.

גמרא

פשיטא!

מהו דתימא: קיצותא עבדו רבנן,
 שלא לבייש את מי שאין לו,
 קא משמע לן.

2. נד, ב - נה, א

רס"י

"אם רצה להוסיף, אפילו מאה מנה - יוסיף."

"רצה לכתוב לה" לא קתני,

אלא: "רצה להוסיף",

מסייע ליה לרבי איבו אמר רבי ינאי,

דאמר רבי איבו אמר רבי ינאי:

תנאי כתובה - ככתובה דמי.

נפקא מינה: למוכרת,

ולמוחלת,

ולפוגמת,

לתובעת,

ולעוברת על דת,

לשבה,

לשבועה,

ולשביעית,

ולפותב כל נכסיו לבניו,

לגבות מן הקרקע,

ומן הזיבורית,

וכל זמן שהיא בבית אביה,

ולכתובת בנין דכרין.

נה,א

גמ'
רצה לכתוב לא קתני. אי תנא לכתוב
לא הוה שמעינן מינה שיהיה התוספת
קרוי כתובה אלא כמתנה מדעתו ואין
שם כתובה עליו השתא דתנן להוסיף
משמע נוסף על הכתובה שתקנו
חכמים ושם כתובה עליו גם הוא
מסייע ליה כו'.

תנאי כתובה. תוספת שהוא מתנה
להוסיף לה וכן מזונות וכל הנך דתנן
בפרקין דלעיל:

למוכרת ולמוחלת. מוכרת כתובתה
או מוחלת כתובתה מחלה ומכרה את
הכל לפי שהכל קרוי כתובה ולא
אמרין לא מיקרי כתובה אלא מנה
מאתים:

למורדת. דתנן בפרקין (לקמן סג.)
המורדת על בעלה פוחתין לה
מכתובתה כו' עד מתי הוא פוחת עד
כנגד כתובתה לא תימא כנגד מנה
מאתים לחודייהו אלא אף התוספת
פוחתין והולכין:

ולפוגמת. בפרק הכותב (לקמן פז.)
תנן הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא
בשבועה אם פגמה תוספת נמי
שאמרה לשם פרעון התוספות
התקבלתי דינר אף זו פוגמת כתובתה
היא ואם טוען בעלה התקבלת כל
כתובתיך לא תפרע אלא בשבועה:

לתובעת. שאמרו חכמים התובעת
כתובתה בב"ד אין לה מזונות תובעת
תוספת נמי אין לה מזונות:

עוברת על דת. בפרק המדיר (לקמן
עב.) שאמרו עליה תצא שלא בכתובה
לא תימא כתובת מנה מאתיים אבל
תוספת מתנה בעלמא הוא לא
הפסידה:

לשבה. שאמרו בבכורות (דף נא:) אין
הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו
הנכסים לאחר מיתת אביהן ולא
האשה בכתובתה ותוספת נמי לא
גביא משבח ששבחו נכסים לאחר
מיתת בעלה:

ולשבועה. לכל מילי דשייכא לישבע
על הכתובה כגון הנפרעת שלא בפניו
ועד אחד מעידה שהיא פרועה
והנפרעת מנכסים משועבדים ומנכסי
יתומים דתנן בפרק הכותב (לקמן
פז.) דבעו שבועה אף תוסי' נמי בעי
שבועה ואע"ג דפוגמת בהאי כללא
איתיה איצטריך למינקטיה בהדיא
לאשמועינן דפגימת תוספת מהניא
להשביעה כפגימת כתובה:

ולשביעית. שאין שביעית משמטת
כתובה כשאר שטרות אלא אם כן
פגמה וזקפה כדאמרין במסכת גיטין
(דף יח.) ותוספת נמי לא משמט:

לכותב נכסיו לבניו. וכתב לאשתו
קרקע כל שהוא אבדה כתובתה
כדאיתא ביש נוחלין (ב"ב קלב.)
ותוספת ככתובה: אין כתובה נגבית
אלא מן הקרקע ומן הזיבורית כדתנן
בהניזקין (גיטין מח:) וכן תוספת:

כל זמן שהיא בבית אביה. תנן
בהנושא (לקמן קד.) כל זמן שהיא
בבית בעלה במשך אלמנותה גובה
כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית
אביה שלא היו עובדים אותה
היתומים ולא זנין אותה גובה
כתובתה עד כ"ה שנים ואם שתקה
יתר על כן יום אחד מחלתה וכן
תוספת:

כתובת בנין דכרין. כשם שנוטלים
נדוניית אבי אמם ומנה מאתיים כך
נוטלים תוספת: איתמר גרס ולא גרס
דאיתמר:

3. נה, א

רס"י

ירתון תנן. אינון ירתון כסף
כתובתך וירושא לא טרפא
לקוחות:

יסבון תנן. לשון ב"ח:

מטלטלי ואיתנהו בעינייהו.
המיוחד מטלטלין לכתובת
אשתו ומת והן בעין והיא נפרעת
מהן נוטלתן שלא בשבועה
דטעמא מאי אמור רבנן מנכסי
יתומין לא תפרע אלא בשבועה
דחיישין דלמא צררי אתפסה
והכא היינו צררי דאתפסה:

ליתנהו בעינייהו. כגון שאבדו:
בלא שבועה. דכיון דאבוד הני
לא אתפסה אחריני וכל נכסיו
אחראין לכתובתה ונפרעת מן
הקרקעות:

בארבעה מצרנהא. שייחד לה
קרקע וכתב לה בארבעה
המצרים שלה בחייו לעשותה
אפותיקי לכתובתה ומת נפרעת
הימנה בלא שבועה דודאי תו לא
מתפס לה צררי אחריני:

בשבועה. דכיון דלא כתב לה
ארבעה המצרים אין זו סמיכה
לסמוך עליה והרי היא כמי שלא
יחד ואיכא למיחש לצררי:

אמר לעדים כתבו וחתמו. כגון
מתנת קרקע:

לא צריך לאימלוכי ביה. אם
עדיין עומד בדבורו שיכתבו לו
דכיון דקנו ממנו סתם קנין
לכתיבה עומד:

איתמר:

כתובת בגין דכרין - פומבדיתא אמרי:

לא טרפא ממשעבדי,

"ירתון" תנן.

בני מתא מחסיא אמרי:

טרפא ממשעבדי,

"יסבון" תנן.

והלכתא:

לא טרפא ממשעבדי,

"ירתון" תנן.

מטלטלי ואיתנהו בעינייהו - בלא שבועה,

ליתנהו בעינייהו - פומבדיתא אמרי:

בלא שבועה.

בני מתא מחסיא אמרי:

בשבועה.

והלכתא:

בלא שבועה.

יחד לה ארעא בארבעה מצרנהא - בלא שבועה,

בחד מצרא - פומבדיתא אמרי:

בלא שבועה.

בני מתא מחסיא אמרי:

בשבועה.

והלכתא:

בלא שבועה.

אמר לעדים: "כתבו וחתמו והבו ליה",

קנו מיניה - לא צריך אימלוכי ביה,

לא קנו מיניה - פומבדיתא אמרי:

לא צריך אימלוכי ביה.

בני מתא מחסיא אמרי:

צריך אימלוכי ביה.

והלכתא:

צריך אימלוכי ביה.

4. נה, א - נו, א

רס"י

בתר אומדנא. אומדן הדעת בדבר שאינו מפורש אומדין בית דין ואומרים סתם איניש להכי איכוון דלא כותב לה ממונו חנם אלא לחיבת ביאה:

במסוכן. במסכת גיטין (דף סה:) המפרש והיוצא בשירא ואומר כתבו גט לאשתו אע"פ שלא אמר תנו הרי אלו יכתבו ויתנו דמחמת טרדתו שהוא בחול על נפשו לא הספיק לגמור דבריו ומעיקרא לכתבו ותנו נתכוון ר"ש שזורי אומר אף המסוכן הגוסס והיינו בתר אומדן דעתא דאמרינן לא אמר כתבו אלא שיתנו הואיל ומסוכן הוא לא נתכוון לצחק בה:

ובתרומת מעשר של דמאי. משנה היא במסכת דמאי (פ"ד מ"א) תרומת מעשר של דמאי שחורה למקומה ואסרה את החולין משום מדומע ר"ש שזורי אומר אף בחול שואלו לעם הארץ שלקח הימנו הפירות הללו ואוכלו על פיו אם אמר הפרשתי מעשרותיו כראוי עד שלא מכרתים לך סומך עליו דהואיל ומדרבנן הוא הימנוהו רבנן במקום פסידא כי הכא שאין לו תקנה לחזור ולהפריש אלא למוכרה לכהנים בדמי תרומה והפסד הוא לו האי דנקט אף בחול משום דקתני התם מילתא אחריתי ויש בה חילוק דבשבת שואלו ואוכלו על פיו מפני עונג שבת ולמור"ש לא יאכל עד שיעשר:

מתנת שכיב מרע. אינה צריכה קנין שתקנו חכמים שדבריו ככתובים וכמסורים שלא תטרף דעתו עליו ואם כתוב בה קנין אמר רב ארכביה אתרי רכשי כמו רוכבי הרכש (אסתר ח) כלומר נתן בה שתי כחות על ידי שכתוב בה כדקציר ורמי בערסיה וכל לשון שכיב מרע נתן בה כח שכיב מרע ועל ידי קנין שכתוב בה שאינו נוהג אלא בבריא נתן בה כח בריא והשתא מפרש להו כח מתנת בריא שאם עמד מחוליו אינו חוזר ממתנתו משא"כ בש"מ והרי היא כמתנת ש"מ שאין במתנת בריא אפי' בקנין שאם כתב במתנה זו הלואתי שהלוייתי לפלוני נתונה לפלוני זה הלואתו לפלוני ואילו גבי בריא משום קנין לא קני ביה שאין מטבע נקנה בחליפין אלא אגב קרקע כדאמרינן בהזהב (ב"מ מו.) וזה קנה אם מת לא מחמת קנין אלא מחמת דברי ש"מ:

שמה לא גמר בלבו להקנותו [אלא בשטר]. שמה להכי כתב בה קנין דלא גמר להקנותו מתנה זו על ידי דברי שכיב מרע שהן ככתובים ומסורים דמי אלא על ידי כתיבה וקנין כבריא דסתם קנין לכתיבה עומד ושטר שכיב מרע אינו קונה מחיים שהרי אין דעתו ליתן כלום אלא לאחר מיתה ואפילו לרבי יוסי דאמר (גיטין דף עב.) זמנו של שטר מוכיח עליו הני מילי בבריא הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו דדעתו לאקנויי גוף הקרקע מהיום ופירות לאחר מיתה אבל זה אין דעתו ליתן בחייו כלום וכיון דמית תו לא מצי לאקנויי מידי דהא ליתיה דליקני ניהליה ושמעין מיהת דרב בתר אומדנא אזיל שאומד דעתו של זה דלארכביה אחרי רכשי עבד ואף על פי שלא פירש מפיק רב ממונא בהכי:

אלא תרוייהו. רב ורבי נתן:

משום רבינו. רב:

"רבי אלעזר בן עזריה אומר:

מן הנשואין - גובה את הכל,

מן האירוסין: בתולה - גובה מאתים,

ואלמנה - מנה,

שלא כתב לה אלא על מנת לבונסה".

איתמר:

רב ורבי נתן,

חד אמר: הלכה כרבי אלעזר בן עזריה,

וחד אמר: אין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה.

תסתיים דרבי נתן הוא דאמר: הלכה כרבי אלעזר בן עזריה,

דשמעינן ליה לרבי נתן דאזיל בתר אומדנא,

דאמר רבי נתן:

הלכה כרבי שמעון שזורי: במסוכן,

ובתרומת מעשר של דמאי.

נה,ב

ורב - לא אזיל בתר אומדנא?!

והא איתמר:

מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין -

כבי רב משמיה דרב אמרי:

ארכביה אתרי רכשי.

ושמואל אמר:

לא ידענא מאי אידון בה!

"כבי רב משמיה דרב אמרי:

ארכביה אתרי רכשי" - הרי היא כמתנת בריא,

והרי היא כמתנת שכיב מרע,

הרי היא כמתנת בריא, דאם עמד - אינו יכול לחזור בו,

הרי היא כמתנת שכיב מרע, שאם אמר: "הלואתי לפלוני" -

הלואתו לפלוני.

"ושמואל אמר:

לא ידענא מאי אידון בה" - שמה לא גמר להקנותו אלא בשטר,

ואין שטר לאחר מיתה.

נו,א

אלא, תרוייהו אזלי בתר אומדנא,

מאן דאמר: הלכה - שפיר,

מאן דאמר: אין הלכה - הכא נמי, אומדן דעתא הוא,

משום איקרובי דעתא הוא,

והא איקרבא ליה דעתא.

יתיב רב חנינא קמיה דרבי ינאי וקאמר:

הלכה כרבי אלעזר בן עזריה.

אמר ליה:

פוק, קרי קראך לברא,

אין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה.

אמר רב יצחק בר אבדימי משום רבינו:

הלכה כרבי אלעזר בן עזריה.

אמר רב נחמן אמר שמואל:

הלכה כרבי אלעזר בן עזריה.

ורב נחמן ידידיה אמר:

רפ"י

והלכה למעשה כו'. הש"ס קא
פסיק שכך נמנו וגמרו בני
השיבה:

אין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה.

ונהרדעי משמיה דרב נחמן אמרי:
הלכה כרבי אלעזר בן עזריה.

ואף על גב דלט רב נחמן ואמר:
כל דיינא דדאין כרבי אלעזר בן עזריה - הכי והכי תיהוי,
אפילו הכי הלכה כרבי אלעזר בן עזריה.

והלכה למעשה כרבי אלעזר בן עזריה.

5. נו, א

רש"י

מהו. לרבי אלעזר בן עזריה :
ופירסה נדה. ופירש ממנה ומת :

בעי רבין:

נכנסה לחופה ולא נבעלה - מהו?

חיבת חופה קונה,

או חיבת ביאה קונה?

תא שמע:

דתני רב יוסף:

"שלא כתב לה אלא על חיבת לילה הראשון".אי אמרת בשלמא: חיבת חופה קונה - היינו דאמר: **"לילה הראשון"**,

אלא אי אמרת: חיבת ביאה קונה - ביאה בלילה הראשון איתא, מכאן ואילך ליתא?!

ואלא מאי? חופה?!

חופה - בלילה איתא, ביממא ליתא?!

ולטעמיה,

ביאה - בלילה איתא, ביממא ליתא?!

הא אמר רבא:

אם היה בבית אפל - מותר!

הא - לא קשיא:

אורח ארעא קא משמע לן, דביאה בלילה.

אלא חופה - קשיא!

חופה - נמי לא קשיא:

כיון דסתם חופה לביאה קיימא - אורח ארעא קא משמע לן, דבלילה.

בעי רב אשי:

נכנסה לחופה ופירסה נידה - מהו?

אם תימצא לומר: חיבת חופה קונה,

חופה דחזיא לביאה,

אבל חופה דלא חזיא לביאה - לא,

או דלמא: לא שניא?

תיקו.

6. נו, א

רש"י

יחליף. יכתוב שטר אחר כדי חוב הנשאר ויקרע הראשון ולא יכתוב שובר להרע כח הלוח שיצטרך לשמור שוברו מן העכברים:

רבי יוסי אומר יכתוב שובר. ולא יחליף להרע כח המלוה למחול שעבודו מזמן ראשון:

כששוברתה בתוכה. בתוך הכתובה עצמה יכתוב השובר והיא אמרה בפנינו התקבלתי חציה דטעמא מאי אמר רבי יהודה אין כותבין שובר משום דלא יצטרך לזה לשומרו מן העכברים דאי מרקב הדר האי וגבי שטריה כוליה הכא ליכא למיחש להכי:

אפי' תימא כו'. דבהאי שובר לא חייש רבי יהודה לעכברים כי התם דאילו התם מיפרע פרעיה דלמא כו':

הכא ודאי יהב לה. בתמיה:

"רבי יהודה אומר:

רצה - כותב לבתולה שטר של מאתים, והיא כותבת: "התקבלתי ממך מנה", ולא למנה מנה, והיא כותבת: "התקבלתי ממך חמשים זוז".

וסבר רבי יהודה דכותבין שובר?

והתנן:

"מי שפרע מקצת חובו -

רבי יהודה אומר:

יחליף.

רבי יוסי אומר:

יכתוב לו שובר!"

אמר רבי ירמיה:

כששוברתה מתוכה.

אביי אומר:

אפילו תימא: בשאין שוברתה מתוכה,

בשלמא התם - ודאי פרעיה,

דלמא מירפס חברתא ומפיק ליה לשטרא והדר גבי זימנא אחרנא,

הכא - ודאי יהב לה?!

מילתא בעלמא היא דאמרה ליה!

אי נטריה - נטריה,

אי לא נטריה - איהו הוא דאפסיד אנפשיה.

בשלמא אביי לא אמר כרבי ירמיה - לא קתני: 'שוברתה מתוכה',

אלא רבי ירמיה - מאי טעמא לא אמר כאביי?

גזירה שובר דהכא אטו שובר דעלמא.

7. נו, א-ב

רפ"י

אבל על פה. דהוה ליה תנאה בעלמא לא הוי תנאה דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא: בדבר שבממון. שאר וכסות: והרי פירות. דנכסי מלוג: דרבנן. האי דבעל אוכלן תקנתא דרבנן היא ולא עבוד רבנן חיזוק שיחא תנאו בטל אם התנה למחול אכילתו: פירי פירות. אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן אוכל הוא פירי פירות מוכר פירות ולוקח קרקע שיחא לה קרן והוא אוכל פירות: וקיימא לן. בהכותב: מאי כותב אומר. אלמא תנאיה תנאה: והרי חמרים. גבי דמאי דרבנן הוא ולא עבדו בהו חיזוק למיחש לגומלין לרבי יהודה: שלי חדש. והישן טוב ממנו שהחדש עדיין אינו יבש כל צרכו והכי נמי אמרינן באיזהו נשך (ב"מ עב:) היו חדשות מארבע וישנות משלש כו' ויש מפרשים משום עומר ולא מילתא היא דא"כ דמתרץ בדמאי הקילו התינת דמאי חדש מאי איכא למימר ועוד לא מצינו שנחשדו עמי הארץ על איסור חדש ולא נקט לה אלא משום אין נאמנים דדמאי ורבותא אשמועינן דאע"ג דמשבח לה לדחבריה נמי במילי אחרנייתא אינו נאמן על הדמאי דחיישינן לגומלין: בדמאי הקילו. משאר ספק דדבריהם ואפילו ספק ליתיה דרוב עמי הארץ מעשרין הן:

[רבי יהודה אומר:

אם רצה - כותב לבתולה שטר של מאתים, והיא כותבת: "התקבלתי ממך מנה", לא למנה מנה, והיא כותבת: "התקבלתי ממך חמשים זוז"].

טעמא - דכתבה ליה,

אבל על פה - לא,

אמאי?

דבר שבממון הוא,

ושמעין ליה לרבי יהודה דאמר: דבר שבממון - תנאו קיים,

דתניא:

האומר לאשה: "הרי את מקודשת לי,

על מנת שאין לך עלי שאר,

כסות,

ועונה" - הרי זו מקודשת,

ותנאו בטל,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

בדבר שבממון - תנאו קיים!

קסבר רבי יהודה: כתובה דרבנן,

וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה.

הרי פירות דרבנן,

ולא עבדו להו רבנן חיזוק,

דתנן:

רבי יהודה אומר:

לעולם הוא אוכל פירי פירות,

עד שיכתוב לה: "דין ודברים אין לי בנכסיך,

ובפירותיהן,

ובפירות פירותיהן עד עולם" (כתובות ט, א).

נו, וקיימא לן: מאי "כותב"? אומר!

אמר אביי:

לכל יש כתובה,

ולא לכל יש פירות,

מילתא דשכיחא - עבדו בה רבנן חיזוק,

מילתא דלא שכיחא - לא עבדו בה רבנן חיזוק.

הרי חמרים דשכיחי,

ולא עבדו לה רבנן חיזוק,

דתנן:

החמרין שנכנסו לעיר,

ואמר אחד מהן: "שלי - חדש,

ושל חברי - ישן,

שלי - אינו מתוקן,

ושל חברי - מתוקן" - איז נאמנים.

רבי יהודה אומר:

נאמנים" (דמאי ד, ז)!

אמר אביי:

ודאי דדבריהם - עבדו רבנן חיזוק,

ספק דדבריהם - לא עבדו רבנן חיזוק.

רבא אומר:

בדמאי הקילו.

8. נו, ב - נו, א

רש"י

כל הפוחות אפילו בתנאה. מדלא תנא כל בתולה שאין לה מאתיים ואלמנה שאין לה מנה הרי זו בעילת זנות ש"מ דהכי אשמועינן שאע"פ שהיא גובה לבסוף דאין תנאו קיים אפילו הכי כיון דמעיכרא אתני קרי לה בעילת זנות משום דמשעת ביאה לא הוה סמכא דעתה אכתובה: **אלמא קסבר תנאו בטל**. דבלאו הכי לאו רבנותא היא דנקט כל הפוחות:

והא שמעינן ליה. לעיל:
ר' יוסי אומר רשאי. ואפילו על פה נמי תנאו קיים ואתא ר' יהודה למימר נמי רשאי כר' יוסי מיהו על פה תנאו בטל כדאמרין לעיל חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה אבל באת למחול תכתוב שובר: **אין עושין כתובה מטלטלין**. אין מייחדין מטלטלין לכתובה: **מפני תיקון העולם**. שמא יאבדו או יפחתו דמיהן: **אין קצובין**. אין דמיהן קצובין עולמית דמוקרי ומוזלי הלכך פעמים שפוחתין מכדי מה ששמוס: **אין עושין קאמר**. ופחיתה נמי בכלל תיקון העולם היא: **שלא קבל עליו אחריות**. הבעל אם יאבדו ופריש ליה תנא דלא חייש לזולא אלא לאונסא וקאמר ליה רבי יוסי וכי קביל עליו אחריות נמי מה נתקן העולם בכך והלא אף כשהן קיימין אין קצובין ופוחתין: **אירכס כתובתה**. שטר כתובתה:

"רבי מאיר אומר:

כל הפוחות לבתולה ממאתיים,

ולאלמנה ממנה - הרי זו בעילת זנות."

"כל הפוחות" - אפילו בתנאה,

אלמא קסבר: תנאו בטל, ואית לה,

וכיון דאמר לה: "לית לך אלא מנה" - לא סמכא דעתה,

והויה לה בעילתו בעילת זנות.

והא שמעינן ליה לרבי מאיר דאמר: כל המתנה על מה שכתוב בתורה - תנאו בטל, הא בדרבנן - תנאו קיים!

קסבר רבי מאיר: פתובה דאורייתא.

תנאי:

"רבי מאיר אומר:

כל הפוחות לבתולה ממאתיים,

ולאלמנה ממנה - הרי זו בעילת זנות.

רבי יוסי אומר:

רשאי.

רבי יהודה אומר:

רצה - כותב לבתולה שטר של מאתיים, והיא כותבת לו: "התקבלתי ממך מנה",

ולאלמנה מנה, והיא כותבת לו: "התקבלתי ממך חמשים זוז".

וסבר רבי יוסי: רשאי?!

ורמינהי:

"אין עושין כותבת אשה מטלטלין,

מפני תיקון העולם.

אמר רבי יוסי:

וכי מה תיקון העולם יש בזו?

והלא אין קצובין, ופוחתין?!"

תנא קמא, נמי "אין עושין" קאמר!

אלא לאו, הכי קאמר:

במה דברים אמורים: בשלא קבל עליו אחריות,

אבל קבל עליו אחריות - עושין.

ואתא רבי יוסי למימר:

כי קיבל עליו אחריות - אמאי עושין?

והלא אין קצובין, ופוחתין!

השתא,

ומה התם, דדלמא פחתי - חייש רבי יוסי,

הכא, דודאי קא פחתה - לא כל שכן?!

הכי השתא?!

התם - לא ידעה דתחיל,

הכא - ידעה וקא מחלה.

אחתיה דרמי בר חמא הות נסיבא לרב אויא,

אירכס כתובתה.

אתו לקמיה דרב יוסף,

אמר להו: הכי אמר רב יהודה אמר שמואל:

נז,א

רס"י

זו דברי ר' מ'. דאמר לעיל כל הפוחת לבתולה ממאנים ואפי' בתנאה והתנאי בטל קרי לה בעילת זנות משום דלא סמכא דעתה והכא נמי לר"מ הוא דאסור לשהות אשה שאבדה שטר כתובתה ואפי' אית לה דלא מפסדא בהכי דגביא בתנאי ב"ד מיהא לא סמכא דעתה דאמרה כי תבענא ליה אמר פרעתיך הלכך בעילת זנות היא: **אבל חכמים אומרים כו'.** דלית לן למיחש משום מסמך דעתא דתיהוי בעילת זנות: **בגזירותיו.** בדבר שהוא מחמיר על דבר תורה באיסור והיתר על ידי גזירת דבריהם: **אי הכי זיל כתוב לה.** כתובה אחריתי והא דאמרינן לעיל (דף נא.) לא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואוקמינן כר"מ התם במקום שאין כותבין כתובה דכולהו אתנאי קא סמכי אי נמי במקום שכותבין וגובה לר"מ מיהו בעילת זנות באיסור היא:

זו - דברי רבי מאיר,

אבל חכמים אומרים:

משהא אדם את אשתו שתים ושלש שנים בלא כתובה.

אמר ליה אביי: והא אמר רב נחמן אמר שמואל:

הלכה כרבי מאיר בגזירותיו!

אי הכי, זיל כתוב לה.

9. נז, א

רס"י

מחלוקת. דרבי יהודה ור' יוסי דאמר ר' יהודה על פה לאו תנאה הוא ור' יוסי סבר תנאה קיים: **בתחלה.** מפרש לקמן תחלת מאי: **דברי הכל אינה מוחלת.** שכבר זכתה ואמירתה לאו כלום אלא א"כ כתבה שובר התקבלתי:

תחלת חופה ומאי סוף סוף ביאה. וה"ק מתחלת חופה ועד סוף חופה פליגי בה רבי יהודה ור' יוסי אבל משבא עליה מודה ר' יוסי דאין בדבריו כלום:

וכי אמינא אנא בין בזו בין בזו מחלוקת. לאו אסוף דרבי יהושע קאמינא אלא אסוף חופה דהיא קודם ביאה:

אמר רב פפא אי לאו דאמר כו'. אנא לא הוה נחא לי לפרושי מילתייהו הכי דרבי יוחנן ור' יהושע לא ליפלגו ורב דימי ורבין ניפלגו בדברי יהושע אלא הכי הוה אמינא רבי יוחנן ור' יהושע בן לוי פליגי דאחורא סוף דקאמר רבי יהושע בן לוי דברי הכל אינה מוחלת אתא רבי יוחנן למימר אף בזו מחלוקת דרב דימי ורבין לא פליגי בדברי יהושע והכי הוה מפרישנא לדרב דימי אמר רבי יהושע מחלוקת בתחלת ביאה דהיא סוף חופה אבל בסוף ביאה דברי הכל אינה מוחלת ורבי יוחנן פליגי עליה דאפילו בסוף ביאה נמי פליגי וכי אתא רבין אמר רבי יהושע בן לוי מחלוקת בסוף חופה והיא תחלת ביאה דקאמר נמי רב דימי אבל בתחלת חופה דברי הכל מוחלת אבל השתא דפריש רבי אבהו לדרב דימי דבין לרבי יוחנן ובין לרבי יהושע בן לוי פליגי רבי יוסי ורבי יהודה בתחלת חופה ובסוף חופה על כרחך פליגא דרבין אדרב דימי דהא אמר רבין בתחלת חופה ד"ה מוחלת:

מאי קמ"ל. בהא דאמר אי לאו דקאמר רבי אבהו כו' האמר רבי אבהו ואיהו לא בעי לאיפלוגי עליה ולמאי הלכתא אשמועין דאי לא אמרה רבי אבהו הוה נחא ליה לדידיה לפרושי בענין אחר:

הא קמ"ל. דהיכא דאשכחן אמוראי דפליגי אהדדי כל חד אליבא דנפשיה ותרי אמוראי אחריני דפליגי בפלוגתא דהנך אמוראי ואית לן לפרושי מילתא בתרי לישני חדא מינייהו מיפלגי תרי אמוראי אליבא דנפשיהו שכל אחד אומר סברא שלו כגון רבי יוחנן ורבי יהושע ואינך תרי אמוראי [אליבא דחד] לא מיפלגי אלא אמרי חדא מלתא וחדא מן לישנא מיפלגי תרי אמוראי אליבא דחד דחד כגון רב דימי ורבין ומשווא מלתא דתרי אמוראי קמאי חדא מלתא שבקינן ההיא לישנא דמיפלגי תרי אמוראי אליבא דחד ונקטינן ההיא דמיפלגי תרי אמוראי אליבא דנפשיהו דכי פליגי תרי אליבא דחד מר אמר הכי אמר פלוני ומר אמר הכי אמר פלוני חד מינייהו משקר אבל כי פליגי תרי אמוראי בדין או באיסור והיתר כל חד אמר הכי מיסתבר טעמא אין כאן שקר כל חד וחד סברא ידיה קאמר מר יהיב טעמא להיתירא ומר יהיב טעמא לאיסורא מר מדמי מילתא למילתא הכי ומר מדמי ליה בעניינא אחרינא ואיכא למימר אלו ואלו דברי אלהים חיים הם זימנין דשייך האי טעמא וזימנין דשייך האי טעמא שהטעם מתהפך לפי שינוי הדברים בשינוי מועט:

כִּי אֶתָּא רַב דִּימִי,

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי מְשׁוּם בַּר קַפְרָא:

מַחְלֹקֶת - בְּתַחֲלָה,

אָבֵל בְּסוּף - לְדַבְרֵי הַכֹּל: אֵינָה מוֹחֶלֶת,

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:

בֵּין בּוֹז וּבֵין בּוֹז - מַחְלֹקֶת.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ:

לְדִידִי מִפְּרָשָׁא לִי מִיֵּנִיה דְּרַבִּי יוֹחָנָן:

דֹּאנָא וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי לֹא פְלִגִּין אַהֲדָדִי,

מֵאִי "בְּתַחֲלָה" דְּקָאֻמַּר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי? תַּחֲלַת חוּפָה,

וּמֵאִי "סוּף"? סוּף בִּיָּאָה.

וְכִי קָאֻמִּינָא אָנָּא: "בֵּין בּוֹז וּבֵין בּוֹז - מַחְלֹקֶת",

תַּחֲלַת חוּפָה וְסוּף חוּפָה, דִּהִיא תַּחֲלִילַת בִּיָּאָה.

כִּי אֶתָּא רַבִּין,

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי מְשׁוּם בַּר קַפְרָא:

מַחְלֹקֶת - לְבִסוּף,

אָבֵל בְּתַחֲלָה - דְּבִרֵּי הַכֹּל: מוֹחֶלֶת,

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:

בֵּין בּוֹז וּבֵין בּוֹז - מַחְלֹקֶת.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ:

לְדִידִי מִפְּרָשָׁא לִי מִיֵּנִיה דְּרַבִּי יוֹחָנָן:

דֹּאנָא וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי לֹא פְלִגִּין אַהֲדָדִי,

מֵאִי "לְבִסוּף" דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי? סוּף חוּפָה,

וּמֵאִי "תַּחֲלָה"? תַּחֲלַת חוּפָה.

וְכִי קָאֻמִּינָא אָנָּא: "בֵּין בּוֹז וּבֵין בּוֹז - מַחְלֹקֶת",

תַּחֲלַת בִּיָּאָה וְסוּף בִּיָּאָה.

אָמַר רַב פֶּפְסָא:

אִי לֹא דְאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ:

"לְדִידִי מִפְּרָשָׁא לִי מִיֵּנִיה דְּרַבִּי יוֹחָנָן:

דֹּאנָא וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי לֹא פְלִגִּין אַהֲדָדִי",

הָוָה אָמִינָא: רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לִוִּי - פְּלִיגִי,

רַב דִּימִי וְרַבִּין - לֹא פְלִיגִי,

מֵאִי "סוּף" דְּקָאֻמַּר רַבִּין? סוּף חוּפָה,

וּמֵאִי "תַּחֲלָה" דְּקָאֻמַּר רַב דִּימִי? תַּחֲלַת בִּיָּאָה.

מֵאִי קָא מְשַׁמַּע לָן?

הָא קָא מְשַׁמַּע לָן: דְּפִלְגִי תְרֵי אַמּוּרָאִי אֶטְעָמָא דְנַפְשִׁיהוּ, וְלֹא פְלִיגִי תְרֵי אַמּוּרָאִי אֶלִיבָא דְחַד אַמּוּרָא.

10. נז, א-ב

רפ"י

מתני' נותנין לבתולה. זמן לכניסתה לחופה מיום שתבעה הבעל לאחר שקידשה להזהירה על עסקי חופה להכין תכשיטיה: **לפרנס עצמה**. בתכשיטין:

לפרנס עצמו. בצרכי סעודה וחופה:

ולאלמנה ל' יום. שאינה טורחת כל כך בתכשיטין שכבר יש בידה:

ולא נישאו. שהבעלים מעכבין ואידי דתנא רישא בדידהי תנא סיפא נמי בדידהי:

ואוכלת בתרומה. אם כהן הוא והיא ישראלית שמשעה שקידשה אוכלת בתרומה מן התורה כדמפרש בגמרא ורבנן גזור עד השתא:

נותנין לה הכל תרומה. אם ירצה וכשיגיעו ימי טומאתה תמכרנה ותקח חולין:

מחצה חולין. לאכול בימי טומאתה:

היבם אינו מאכיל בתרומה. בעודה שומרת יבם וטעמא יליף בגמרא:

עשתה ששה חדשים בפני הבעל. מהנך שנים עשר חדש הקבועים לה משתבעה הבעל או אפילו כולם בפני הבעל ואחד בפני היבם אע"ג דרובא בפני הבעל סוף סוף לא נתחייב במזונותיה בחייו והוא הדין נמי אם נתחייב בחייו לא אכלה משמות דקניין הבעל פקע אלא דאי כולם בפני הבעל הוה אכלה מיהא בחייו:

או כולן בפני היבם. בגמרא פריך עלה למאי תניא:

זו משנה ראשונה. דמשהגיע זמן אוכלת בתרומה:

אין האשה אוכלת כו'. טעמא מפרש בגמרא:

גמ'

ואימא. מאי ימים חודש ועשור עשרה ימים:

מתניתין

נותנין לבתולה שנים עשר חודש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה. ובשם שנותנין לאשה - כך נותנין לאיש לפרנס את עצמו. ולאלמנה - שלשים יום.

הגיע זמן ולא נישאו - אוכלות משלו, ואוכלות בתרומה.

רבי טרפון אומר:

נותנין לה הכל תרומה.

רבי עקיבא אומר:

מחצה חולין, ומחצה תרומה.

היבם - אינו מאכיל בתרומה.

עשתה ששה חדשים בפני הבעל, וששה חדשים בפני היבם, ואפילו כולן בפני הבעל, חסר יום אחד בפני היבם, או כולן בפני היבם, חסר יום אחד בפני הבעל - אינה אוכלת בתרומה.

זו - משנה ראשונה.

בית דין של אחריהן אמרו:

אין האשה אוכלת בתרומה, עד שתכנס לחופה.

נזב,

גמרא

מנא הני מילי?

אמר רב חסדא:

דאמר קרא: "ויאמר אחיה ואמה: תשב הנערה אתנו ימים או עשור"¹ (בראשית כד, נה). מאי "ימים"?

אילמא: תרי יומי - משהעני איניש הכי?!

אמרו ליה: תרי יומי,

אמר להו: לא,

אמרו ליה: עשרה יומי?!

אלא מאי "ימים"? שנה,

דכתיב: "ימים תהיה גאלתו"² (ויקרא כה, כט).

ואימא: חדש,

דכתיב: "עד חדש ימים"³ (במדבר יא, כ).

אמרי:

דנין "ימים" סתם מ"ימים" סתם,

ואין דנין "ימים" סתם מ"ימים" שנאמר בהן: "חדש".

¹ ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך

² ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה והיתה גאלתו עד תם שנת ממקרו ימים תהיה גאלתו

³ לא יום אחד תאכלון ולא יומים ולא חמשה ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום, עד חדש ימים עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזר...

11. נז, ב

רש"י

יכולין לעכב. מלינשא עד
שתגדל:
מימרדא ונפקא. תמרוד בבעלה
שלא תוכל לסבול ותצא ותבא
אלי עד שתגדל ונמצאתי צריך
לתכשיטין אחרים:
להשיאה כשהיא קטנה. שטורח
הוא לה:
אבל פוסקין כו'. ודוקא בלא
קידושין אבל קידושין בקטנות
לא עד שתגדל ותאמר בפלוני אני
רוצה:

אמר רבי זירא:

תנא:

"קטנה - בין היא ובין אביה יכולין לעכב".

בשלמא איהי - מצי מעכבא,

אלא אביה - אי איהי ניהא לה,

אביה - מאי נפקא ליה מינה?

סבר: השתא לא ידעה,

למחר מימרדא ונפקא,

ואתיא ונפלה עילואי.

אמר רבי אבא בר לוי:

אין פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה,
אבל פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה.

פשיטא!

מהו דתימא:

ליחוש דלמא מעיילא פחדא מהשתא, וחלשה,
קא משמע לן.

12. נו, ב

רפ"י

נותנין לה שלשים יום כאלמנה.
משעת אירוסין שכיון שבגרה
היא מכינה תכשיטין קודם
בגרות שאינה רוצה לשהות עוד:
כתבועה. כאילו תבעה להכין
עצמה לנישואין:
דבתולה. שנים עשר חודש משעת
אירוסין:
יפר. נדריה בלא שותפות דאב
שמעינן מיניה דבוגרת נמי אינו
חייב במזונותיה עד שתשהה י"ב
חודש:
וששהתה. והכי קאמר בוגרת
לסוף שלשים והנערה ששהתה
שנים עשר חודש:
בעל נמי יהבו ליה רבנן זימנא.
כדתנן במתני' לפרנס עצמו
בצרכי חופה:
ולארוסה שלשים יום. ויש
ארוסה שאין נותנים לה אלא
שלשים יום ולקמן מפרש לה:
נותנין לה שלשים יום. משעת
אירוסין:

אמר רב הונא:

בגרה יום אחד ונתקדשה - נותנין לה שלשים יום כאלמנה.

מיתיבי:

"בגרה - הרי היא כתבועה".

מאי לאו, כתבועה דבתולה!

לא, כתבועה דאלמנה.

תא שמע:

"בוגרת ששהתה שנים עשר חדש,**רבי אליעזר אומר:****הואיל וחייב בעלה במזונותיה - יפר!"**

אימא:

בוגרת,

וששהתה שנים עשר חודש,

רבי אליעזר אומר:

הואיל ובעלה חייב במזונותיה - יפר.

תא שמע:

"המאיר את הבתולה,**בין שתבעה הבעל והיא מעבבת,****ובין שתבעה היא ובעל מעבב - נותנין לה שנים עשר חדש משעת תביעה,****אבל לא משעת אירוסין.**

ובגרה - הרי היא כתבועה.

ביצד?

בגרה יום אחד ונתקדשה - נותנין לה שנים עשר חדש,**ולארוסה - שלשים יום."**

תיובתא דרב הונא!

תיובתא.

מאי "ולארוסה - שלשים יום"?

אמר רב פפא:

הכי קאמר:

בוגרת שעברו עליה שנים עשר חדש בבגרות ונתקדשה - נותנין לה שלשים יום כאלמנה.

13. נז, ב - נח, א

רפ"י

שמה ימזגו לה כוס. של תרומה:
בבית אביה גרסין:
דוכתא מייחד לה. מאחר שהוא
זן אותה תמיד מוציאה מבית
אביה ומייחד לה מקום שלא
תפסיד מזונותיו לחלקם
לקרוביה:

לקיט. ששוכרו ללקוט תבואתו:
לקיט כהן. לקיט שהוא כהן
ונשכר לישראל:

משום סימפון. הוא דאמר
ארוסה לא תאכל תרומה עד
שיגיע זמן שחייב במזונותיה
ולשון סימפון הוא ביטול כגון
שובר המבטל שטר קרוי סימפון
ומום באשה או בבהמה שמבטל
המקח קרוי סימפון והכא גזור
בה שמה ימצא בה מום ונמצאו
קידושי טעות ובטלים ונמצא
שאכלה זרה בתרומה:

אי הכי נכנסה לחופה ולא
נבעלה. קס"ד שעדיין אינו מכיר
במומין שבה ואמאי תני מתני'
אפילו למשנה אחרונה עד
שתכנס לחופה וכ"ש דקשיא
משהגיע זמן דמשנה ראשונה:

מיבדק בדיק לה. ביד קרובותיו:
סימפון בעבדים ליכא. אין
מומין מבטל מקח:

קוביוסטוס. גונב נפשות:
הגיעו. ללוקח ואין המקח בטל
וברייתא היא בב"ב בהמוכר
פירות המוכר עבד לחבירו
ונמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו
שסתמן גנבים הן:

לסטים מזויין. אין דרכו בכך:
מוכתב למלכות. חטא למלכות
עד שצוה לגזור עליו שיהרגו כל
מוצאו:

קלא אית להו. וסבר וקביל:
קבל מסר והלך. קיבל עליו בעל
את המומין לסימפון ליכא
למיחש לשמא תשקה לאחיה
ולאחותה איכא למיחש:

מסר. האב לשלוחי הבעל או
שהלכו שלוחי האב עם שלוחי
הבעל ליכא למיחש שמא תשקה
לאחיה ולאחותה דהא ליתנהו
גבה ואיכא למיחש לסימפון: בת
כהן בקיאה היא בשמירת
תרומה ולמוכרה בימי
טומאתה: בת ישראל אינה
בקיאה בכך:

"הגיע זמן ולא נישאו" - אוכלות משלו,

ואוכלות בתרומה".

אמר עולא:

דבר תורה: ארוסה בת ישראל - אוכלת בתרומה,

שנאמר: "וזהו כי יקנה נפש קנן כספו"⁴ (ויקרא כב, יא),

והאי - נמי קנן כספו הוא.

מה טעם אמרו: אינה אוכלת?

שמה ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחותה.

אי הכי, הגיע זמן ולא נישאו - נמי!

התם - דוכתא מייחד לה.

אלא מעתה,

לקיט כהן לישראל - לא ליכול בתרומה,

דלמא אתו למיכל בהדיה!

השתא מדידהו ספו ליה, מדידהו אכלי?

רב שמואל בר רב יהודה אמר:

משום סימפון.

אי הכי, נכנסה לחופה ולא נבעלה - נמי!

התם - מיבדק בדיק לה והדר מעייל.

אלא מעתה,

עבד כהן שלקחו מיישראל - לא ליכול בתרומה,

משום סימפון!

סימפון בעבדים ליכא,

דאי דאבראי - הא קחזי ליה,

ואי דגואי - למלאכה קא בעי, ושפסתר לא איכפת ליה.

נמצא גנב או קוביוסטוס - הגיעו.

מאי איכא? לסטים מזויין או מוכתב למלכות,

הנהו - קלא אית להו.

נח, א

מכדי, בין למר ובין למר - לא אכלה,

מאי בינייהו?

איכא בינייהו: קבל,

מסר,

והלך.

⁴ וזהו כי יקנה נפש קנן כספו הוא יאכל בו ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו

14. נח, א

רש"י

בארוסה. ובת כהן דהואיל והיא בבית אביה טרח אביה למכור תרומה בחולין לימי טומאה לפי שהוא רגיל בכך:
אבל בנשואה. שנותן לה בעלה מזונות בביתה כגון משרה אשתו על ידי שלש דתנן במתניתין (לקמן דף סד):
מחצה חולין. לפי שכל כבודה בת מלך פנימה ואביה ואחיה אינן אצלה שיתעסקו בצרכיה:
רבי יהודה אומר נותנין לה הכל תרומה כו'. בין רבי יהודה לרבי טרפון איכא דאילו ר' טרפון סבר נותנין לה תרומה כדי מזונותיה ואע"פ שאם צריכה לחולין ובאה למכור תרומה אין דמי תרומה מגיעין ליקח בהן חולין שהרי יקרים הם מן התרומה שהכל קופצים עליהן ולרבי יהודה נותנין לה תרומה כשיעור שאם באת ליקח מחצה חולין לא תפחות מן דמי מחצית חולין אבל טורח מכירה מוטל עליה למכור לתת תחת חולין:
נותנין לה תרומה כפלים בחולין. קסבר לא מטרחינן לה למוכרה בשוייה אלא נותן לה תרומה הרבה כדי שתתננה בזול ותמצא לוקחין הרבה:
איכא ביניהו טירחא. בין רבי יהודה לרבן שמעון:

"רבי טרפון אומר:

נותנין לה הכל תרומה.

רבי עקיבא אומר:

מחצה חולין, ומחצה תרומה."

אמר אביי:

מחלוקת - בבת כהן לכהן,

אבל בבת ישראל לכהן - דברי הכל: מחצה חולין, ומחצה תרומה.

ואמר אביי:

מחלוקת - בארוסה,

אבל בנשואה - דברי הכל: מחצה חולין, ומחצה תרומה.

תניא נמי הכי:

"רבי טרפון אומר:

נותנין לה הכל תרומה.

רבי עקיבא אומר:

מחצה חולין, ומחצה תרומה.

במה דברים אמורים:

בבת כהן לכהן,

אבל בת ישראל לכהן - דברי הכל: מחצה חולין, ומחצה תרומה.

במה דברים אמורים:

בארוסה,

אבל בנשואה - דברי הכל: מחצה חולין, ומחצה תרומה.

רבי יהודה בן בתירא אומר:

נותנין לה שתי ידות של תרומה, ואחת של חולין.

רבי יהודה אומר:

נותן לה הכל תרומה, והיא מוכרת ולוקחת בדמים חולין.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

כל מקום שהזכירה תרומה - נותנין לה כפלים בחולין."

מאי בינייהו?

איכא ביניהו:

טירחא.

15. נח, א

רפ"י

והאי קנין אחיו הוא. וכי מיית ליה פקע ליה קנינו אבל כנסה הרי היא אשתו לכל דבר והכתוב קראה אשתו דכתיב (דברים כה) ולקחה לו לאשה דקנייה בביאה וכי היכי דקידושי ביאה מאכילין בארוסה דאיתקיש הוויות להדדי כך מאכילין ביבמה:

השתא בפני הבעל. חוץ מיום אחד אמרת לא אכלה כולם בפני היבם דעל ידו אין לה לאכול דלאו קנינו היא מיבעיא ליה למימר דלא אכלה:

"היבם - אינו מאכיל בתרומה".

מאי טעמא?

"קנין כספו"⁵ (ויקרא כב, יא) אמר רחמנא, והאי - קנין דאחיו הוא.

"עשתה ששה חדשים בפני הבעל, [וששה חדשים בפני היבם, ואפילו נולד בפני הבעל, חסר יום אחד בפני היבם, או נולד בפני היבם, חסר יום אחד בפני הבעל - אינה אוכלת בתרומה]".

השתא בפני הבעל - אמרת: לא, בפני היבם - מיבעיא?!

"זו ואין צריך לומר זו" קתני.

⁵ ובהן פי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו

16. נח, א-ב

רפ"י

קמייטא. משנה ראשונה שאוסרת משעת אירוסין שהתורה התירתה והם גזרו עד שיגיע זמן לא גזר מפני סימפון אלא שמא תשקה הלכך משנתחייב לזונה דמייחד לה דוכתא וליכא למיחש לשמא תשקה שריוה:
ובתרייתא. משנה אחרונה שחזרו וגזרו עד שתכנס לחופה חשו לסימפון:
אלא לרב שמואל בר יהודה. דאמר לעיל נמי טעם משנה ראשונה משום סימפון והשתא נמי מוקי טעם ב"ד של אחריהם משום סימפון:
מאי בינייהו. כלומר מה ראו ראשונים להתירה מהגיע זמן ואילך ומה ראו אחרונים לומר עד שתכנס לחופה:
מר סבר. משנה ראשונה:
בדיקת חוץ. שבדקה ביד קרובותיו:
שמה בדיקה. וקודם שיוציא מעותיו במזונותיה כבר בדקה הלכך תו לא חיישינן לסימפון וב"ד של אחריהם סברי אינה בדיקה עד שמתייחד עמה הוא עצמו ובדקה:

"זו - מִשְׁנֵה רֵאשׁוֹנָה.

בֵּית דִּין שֶׁל אַחֲרֵיהֶן אָמְרוּ:

אִין הָאִשָּׁה אוֹכֵלֶת בְּתִרּוּמָה, עַד שֶׁתִּכְנַס לַחֻפָּה".

מאי טעמא?

אמר עולא ואיתימא רב שמואל בר יהודה:

משום סימפון.

בְּשִׁלְמָא לְעוֹלָא, קמייטא - שְׁמָא יִמְזַגוּ לָהּ כּוֹס בְּבֵית אָבִיהָ,

ובתרייתא - משום סימפון,

נח, ב. אלא לרב שמואל בר יהודה, קמייטא - משום סימפון,

ובתרייתא - משום סימפון,

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:

בדיקת חוץ,

מר סבר: בדיקת חוץ - שמה בדיקה,

ומר סבר: בדיקת חוץ - לא שמה בדיקה.

17. נח, ב

רפ"י

מתני'
מעשה ידי אשתו. במתני' (לקמן דף סד:) מפרש מה היא עושה לו משקל חמש סלעים כו'.
הרי זו עושה ואוכלת. אין מעשה ידיה קדוש על פיו ובגמרא מפרש לה:
המותר. הקדיש את מותר מעשה ידי אשתו מה שהיא עושה לו יותר על הראוי שפסקו חכמים ולא הקדיש מעשה ידיה עצמן והמותר קנוי לו במעה כסף שתקנו לה חכמים שיתן לה בכל שבת מעה כסף לצורכיה לבד המזונות כדתנן במתניתין:
רבי מאיר אומר הקדש כו'. מפרש בגמרא:

גמ'
איני ניוזנית. משלך:
ואיני עושה. לך כלום אלא לעצמי:
מזוני עיקר. תחילת תקנתא לטובתה תקנוה משום דזמנין דלא ספקה במעשה ידיה למזונות ותקנו תחילה עיקר תקנתא שיזון את אשתו והדר תקון לו מעשה ידיה משום איבה וכיון דעיקר תקנתא לטובתה ומשום דידה הואי כי אמרה לא ניחא לי בהאי טיבותא שומעין לה:
מאי לאו בניזונת. שיש לו נכסים ומבקש לזונה ואפי' הכי תנן אין מעשה ידיה ברשותו להקדישן:
בשאינה ניוזנית. שאין לו במה לזונה:
אפי' למאן דאמר כו'. פלוגתא במסכת גיטין:
סיפא איצטריך ליה. לאשמועינן פלוגתא במותר דלא שייך אמזונות ואע"ג דאינה נזונת איכא למי"ד קדוש לאחר מיתה כשיירשנה וכדלקמן:
ופליגא. דרב הונא אר"ש בן לקיש:
דבר שלא בא לעולם. כגון מעשה ידיה שהקדישן עד שלא עשאתן:
לעושיהן. למי שבראן וידיים איתנהו בעולם אלמא קסבר יכול לכופה ואינה יכולה לומר איני ניוזנית ואיני עושה:
והא לא אמר. יקדשו ידך אלא מעשה ידך:
שמעינן ליה לרבי מאיר. במסכת ערכין (דף ה.) דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה דתנן המעריך פחות מבין חדש ר"מ אומר נותן דמיו דאדם יודע שאין ערך לפחות מבין חדש וגמר ואמר לשם דמים הכא נמי אדם יודע שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וגמר ואמר לשם ידים עצמן:

מתניתין

המקדיש מעשה ידי אשתו - הרי זו עושה ואוכלת.
המותר - רבי מאיר אומר:
הקדש.
רבי יוחנן הסנדלר אומר:
חולין.

גמרא

אמר רב הונא אמר רב:
יכולה אשה לומר לבעלה: "איני ניוזנית ואיני עושה".

קסבר: כי תקינו רבנן, מזוני - עיקר, ומעשה ידיה - משום איבה, וכי אמרה: "איני ניוזנית ואיני עושה" - הרשות בידיה.

מיתבי:

"תקנו מזונות תחת מעשה ידיה!"

אימא:

תקנו מעשה ידיה תחת מזונות.

לימא מסייע ליה:

"המקדיש מעשה ידי אשתו - הרי היא עושה ואוכלת".
מאי לאו, בניזונת?

לא, בשאינה ניוזנית.

אי בשאינה ניוזנית - מאי למימרא?
אפילו למאן דאמר: יכול הרב לומר לעבד: "עשה עמי ואיני זנך" - הני מילי בעבד כנעני, דלא כתיב ביה: "עמך",
אבל עבד עברי, דכתיב ביה: "עמך" ⁶ (דברים טו, טז) - לא,
וכל שכן אשתו!

סיפא איצטריך ליה:

"מותר - רבי מאיר אומר:

הקדש.

רבי יוחנן הסנדלר אומר:

חולין".

ופליגא דריש לקיש,

דאמר ריש לקיש:

לא תימא: טעמא דרבי מאיר משום דקסבר:

אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם,

אלא טעמא דרבי מאיר:

מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה - נעשה כאומר לה: "יקדשו ידך לעושיהם".

והא לא אמר לה הכי!

כיון דשמעינן ליה לרבי מאיר דאמר: אין אדם מוציא דבריו לבטלה, נעשה כאומר לה: "יקדשו ידך לעושיהם".

וסבר רבי מאיר: אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם?!

והתניא:

⁶ וְהָיָה כִּי יֹאמֶר אֲלֶיךָ לֹא אֶצֶא מֵעִמְךָ כִּי אֶהְבֶּךָ וְאַתָּה בֵּיתְךָ כִּי טוֹב לִּי עִמָּךְ

"האומר לאשה: 'הרי את מקודשת לי' לאחר שאתגיר",
 או: "לאחר שתגירי",
 "לאחר שאשתחרר",
 "לאחר שתשתחררי",
 "לאחר שימות בעליך",
 או: "שתמות אחותיך",
 או: "לאחר שיחלוץ לך יבמיר" - רבי מאיר אומר:
 מקודשת!"

מההיא - אין,
 מהא - ליכא למשמע מינה.

18. נח, ב - נט, א

רס"י

לאחר מיתה. כשתמות היא וירשנה:
מחיים. כשתעשנו:
לעולם במעלה לה מזונות כו'.
 וה"ה נמי דמצוי לאוקמא כשאין מעלה לה מזונות ומעלה לה מעה אלא משום רב דאית ליה יכולה אשה שתאמר איני ניוזנית ואיני עושה ואוקי רישא דמתני' דתני עושה ואוכלת בניזונת להכי אוקי סיפא בניזונת:
מזונות שכיחי ומעשה ידיה שכיח ומותר לא שכיח. מעה כסף קייץ ומעשה ידיה קייץ כדתנן (לקמן דף סד:.) מה היא עושה משקל חמש סלעים:
והא עלה קתני. במתני':
ומה היא עושה לו. ומדפריש בתר מעשה ידיה ומה היא עושה לו מכלל דרישא במעשה ידיה איירי ולא במותר:
שתי. קשה לטוותו יותר מן הערב:
הכי קאמר. [לעולם במותר איירי ברישא והכי קאמר] סיפא ומה היא עושה לו עיקר דנדע מותר מאי ניהו:
משקל חמש סלעים. סלע של יהודה כפליים במשקל סלע של גליל:

"המותר - רבי מאיר אומר: הקדש".

אימת קדוש?

רב ושמואל דאמרי תרנויהו:
 מותר - לאחר מיתה קדוש.

רב אדא בר אבהה אומר:
 מותר - מחיים קדוש.

הוי בה רב פפא:
 במאי?

אילמא: במעלה לה מזונות, ומעלה לה מעה כסף לצרכיה - מאי טעמא דמאן דאמר: לאחר מיתה קדוש?
ואלא: כשאין מעלה לה מזונות ולא מעלה לה מעה כסף לצרכיה - מאי טעמא דמאן דאמר: מחיים קדוש?

נט, א לעולם במעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף לצרכיה, **רב ושמואל סברי:** תקנו ^ מזונות - תחת מעשה ידיה, ומעה כסף - תחת מותר, וכיון דלא קא יתיב לה מעה כסף, מותר - דידה הוי.
רב אדא בר אבהה סבר: תקנו מזונות - תחת מותר, ומעה כסף - תחת מעשה ידיה, וכיון דקא יתיב לה מזוני, מותר - דידה הוי.

במאי קמיפלגי?

מר סבר: מידי דשכיח ממדי דשכיח, ומר סבר: מידי דקייץ ממדי דקייץ.

מיתיבי:
"תקנו מזונות תחת מעשה ידיה!"

אימא:
 תחת מותר מעשה ידיה.

תא שמע:
"אם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה - מעשה ידיה שפלה!"

אימא:
 מותר מעשה ידיה שפלה.

והא עלה קתני:
"מה היא עושה לו?"
משקל חמש סלעים שתי ביהודה!"

הכי קאמר:
 מעשה ידיה כמה הוי, דלידע מותר דידה כמה?
 משקל חמש סלעים שתי ביהודה, שהן עשר סלעים בגליל.

19. נט, א-ב

רפ"י

מי אמר שמואל הכי. והאמר שמואל לעיל במותר לאחר מיתה פליגי ועלה א"ר יוחנן הסנדלר חולין ואע"פ דהשתא ידיה הוא אלמא טעמא דר' יוחנן משום דבר שלא בא לעולם הוא שעדיין לא מתה ואין לו רשות במותר הואיל ואינו מעלה לה מעה כסף ובהא אמר שמואל הלכה:

והתנן קונם שאני עושה לפיך. מה שאני עושה יהיה קונם לפיך יהי עליך כהקדש מליהנות לו:

אינו צריך להפר. נדר זה שאין בה כח להקדישו לפי שהוא שלו:

שמן תעדיף עליו. יותר ממה שפסקו לה חכמים משקל חמש סלעים דמותר זה אינו שלו ויכולה להקדישו:

ר' יוחנן בן נורי אומר. אף עיקר מעשה ידיה צריך הפרה:

שמן יגרשנה. ויהא הנדר חל שמשגרשה אינה משועבדת לו למעשה ידיה:

ותהא אסורה לחזור לו. לפי שנאסר מעשה ידיה עליו ואי אפשר לו לזוהר שלא תטחון ולא תאפה וכל שאר מלאכות השניות במשנתנו שהאשה עושה לבעלה:

ואמר שמואל הלכה כו'. אלמא לכשיגרשנה חל הנדר אלמא אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם שעדיין לא גירשה:

כי אמר שמואל הלכה כר' יוחנן בן נורי להעדפה. קאמר כלומר הלכה דיפר ולא מטעמיה דאילו לר' יוחנן עיקר מעשה ידיה צריך הפרה ולשמואל משום העדפה שמא תעדיף על הראוי הוא דאמר יפר והשתא נמי הוה מצי לאקשווי סוף סוף לא בא לעולם דהא לא נעשה אלא אקשי ליה קושיא אחריתא:

אין הלכה כר' יוסף. דאמר אין צריך להפר אלא יפר:

אלא אמר רב יוסף. לעולם הלכה ומטעמיה קאמר ומשום שמא יגרשנה:

ושאני קונמות. הקדש שאינו הקדש לכל אלא על אדם אחד בלשון קונם:

מתוך. שהוא תופס במקום שאין סתם הקדש תופס שאדם אוסר פירות חבירו עליו ואומר קונם פירות פלוני עלי ובסתם הקדש אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו הלכך אדם אוסר עליו נמי דבר שלא בא לעולם אבל מתני' במקדיש הקדש גמור איירי ואינו ממחר לתפוס כקונם:

אמר ליה אביי. ומה ראייה פירות חבירו עליו לכאן שהן פירות חבירו על חבירו דעכשיו היא משועבדת לו למעשה ידיה ואינה ראויה להתפסו בקונם ולכשיגרשנה קאמר דחייל ועוד שעדיין לא נעשית המלאכה עד לאחר גירושין וחזרה: **בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו.** בקונם שהרי אדם אוסר פירותיו על חבירו בין בלשון קונם לחבירו לבדו בין שהקדישו סתם הקדש גמור:

יאסר דבר כו'. בתמיה: **דבר שלא בא לעולם.** לא המלאכה באה ולא הרשות באה לידה להתפס עד שתגרש:

שכן אין אדם כו'. שממקום שבאת אין אתה יכול ללמוד איסור שהרי אף בקונם אין אוסר פירות חבירו על חבירו לומר קונם פירותיך עליך:

באומרת יקדשו ידי כו'. שהמלאכה כמי שבאת לעולם ועל הגירושין שלא באו קא מסיק ואזיל ומתניתין באומר מעשה ידיך הקדש:

ומי איכא מידי כו'. כלומר תירצת לא בא לעולם דמלאכה לא בא לעולם דגירושין לא תירצת דאילו השתא לית לה רשותא לאקדושיה והיכי קדיש לקמיה:

אלמא לא. בתמיה: **מי לא קדשה.** אם מכרה וחזר ולקחה: **בידו להקדישה.** שהרי עכשיו שלו וכי היכי דאילו אקדשה השתא קדשה כי אמר נמי תיקדוש לקמיה קדשה:

[המותר - רבי מאיר אומר:

הקדש.

רבי יוחנן הסנדלר אומר:

חולין"]

אמר שמואל:

הלכה כרבי יוחנן הסנדלר.

ומי אמר שמואל הכי?!

והתנן:

"קונם שאני עושה לפיך" - אינו צריך להפר.

רבי עקיבא אומר:

יפר, שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו.

רבי יוחנן בן נורי אומר:

יפר, שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור.

ואמר שמואל:

הלכה כרבי יוחנן בן נורי!

כי אמר שמואל: הלכה כרבי יוחנן בן נורי - להעדפה.

וליא: הלכה כרבי יוחנן בן נורי להעדפה,

אי נמי: אין הלכה כתנא קמא,

אי נמי: הלכה כרבי עקיבא!

אלא אמר רב יוסף:

קונמות קאמרת?

שאני קונמות,

מתוך שאדם אוסר פירות חבירו עליו - אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם.

אמר ליה אביי:

בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו - שכן אדם אוסר פירותיו על חבירו,

יאסר דבר שלא בא לעולם על חבירו?!

שכן אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו!

אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע:

באומרת: "יקדשו ידי לעושיהם",

דידיהם איתנהו בעולם.

וכי קאמרה הכי - מי מקדשן?!

הא משעבדא ליה!

דאמרה: "לכי מיגרשה".

ומי איכא מידי, דאילו השתא - לא קדיש,

ולקמיה - קדיש?!

אמר רבי אלעאי:

אלמא לא?

אילו האומר לחבירו: "שדה זו שאני מוכר לך,

לכשאקחנה ממך תיקדש" - מי לא קדשה?!

מתקיף לה רבי ירמיה:

מי דמי?!

התם - בידו להקדישה,

רס"י

הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו: "שדה זו שמכרתי לך, לכשאפדנה ממך תיקדש" – דלא קדשה!

היא:

התם. גבי מכרתי לך אין לו עכשיו בה לא גוף ולא פירות ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו:

הכא גופה בידה הוא. והרי יקדשו ידי אמרה:

הא לא דמיא. מסקנא

דאתקפתיה היא:

לא דמיא אלא להא. לא דמי לשדה זו שמשכנתי לך סתם אלא לאומר שדה זו שמשכנתי לעשר שנים דאין בידו לפדותה ולהקדישה עכשיו:

דקדשה. דהא שלו היא:

דקדושת הגוף נינהו. כקדושת מזבח שאין להן פדיון כך אין פדיון לקונם להיות נותר למי שנאסר עליו שהרי אינו הקדש גמור לתפוס פדיונו אלא אסור על אדם אחד וכיון דקדושת הגוף הוא מפקיע מידי שעבוד שהיא משועבדת לבעלה וחייל ולקמן פריך א"כ מאי איריא שמא יגרשנה מהשתא חייל:

הקדש. כגון ששיעבד שורו לבעל חוב וחזר והקדישו מפקיע שעבוד המלוה וגובה חובו ממקום אחר וזה כשר לקרבן ואינו גזול דלא הוה קני ליה אלא לגוביינא בעלמא ודוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים דבדק הבית לא מפקיע שעבוד כדתנן בערכין (דף כג.): מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו כו':

חמץ. עשה חמצו אפותיקי לעובד כוכבים והגיע הפסח איסור חמץ מפקיעו משעבוד העובד כוכבים ונאסר בהנאה והא דתנן (פסחים דף ל:.) עובד כוכבים שהלוה לישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה אוקמינן לה התם כשהרהינו אצלו שמסרו בידו משכון:

ושחרורו. עשה עבדו אפותיקי ושחררו הלוה משוחרר וזה גובה חובו ממקום אחר:

ונקדשו מהשתא. מאי איריא דקתני שמא יגרשנה מהשתא נמי קדיש:

אלמנה רבנן לשעבודיה דבעל. בעודה תחתיו דשויהו רבנן כלוקח גמור ולא כמלוה:

הכא – אין בידה לגרש את עצמה!

הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו: "שדה זו שמכרתי לך, לכשאפדנה ממך תיקדש" – דלא קדשה!

מתקיף לה רב פפא:

מי דמי?

התם – גופא ופירות בידא דלוקח,

הכא – גופה בידה הוא!

הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו: "שדה זו שמכרתי לך, לכשאפדנה ממך תיקדש" – דקדשה! נטב

מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי:

מי דמי?

התם – בידו לפדותה,

הכא – אין בידה לגרש עצמה!

הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו: "שדה זו שמכרתי לך לעשר שנים,

לכשאפדנה ממך תיקדש" – דקדשה!

מתקיף לה רב אשי:

מי דמי?

התם – לעשר שנים מיהא בידו לפדותה,

הכא – אין בידה לגרש עצמה לעולם!

אלא אמר רב אשי:

קונמות קא אמרת?

שאני קונמות, דקדושת הגוף נינהו,

וכדרבא,

דאמר רבא:

הקדש,

חמץ,

ושחרור – מפקיעין מידי שיעבוד.

ונקדשו מהשתא!

אלמנה רבנן לשיעבודיה דבעל, כי היכי דלא תיקדש מהשתא.

20. נט, ב

רס"י

מתני'

אופה. פת:

שנים אינה מבשלת כו'. בגמרא
פריך אמאי לא איפטרנה מכולהו
בחדא שפחה שהכניסה
במקומה:
יושבת בקתדרא. לא תטרח
בשבילו לילך בשליחות להביא
לו חפץ מבית לעליה:
שעמום. שיגעון:

גמ'

טוחנת ס"ד. המים מגלגלין
האופן וטוחן:
מטחנת. מכינה צורכי טחינה
נותנתו באפרכסת וקולטת
הקמח:
ואיבעית אימא. לעולם טוחנת
היא עצמה:
דידא. רחיים של יד:
לתכשיטי אשה. שיקנו לה
תכשיטין להתנאות בהן:
שיעדן. את זיוה אישקלויי"ר
בלעז:
לפירקה. ימי הנעורים:

מתניתין

ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה: טוחנת,

ואופה,

ומכבסת,

מבשלת,

ומניקה את בנה,

מצעת לו המטה,

ועושה בצמר.

הכניסה לו שפחה אחת - לא טוחנת,

ולא אופה,

ולא מכבסת.

שתיים - אין מבשלת,

ואין מניקה את בנה.

שלש - אין מצעת לו המטה,

ואין עושה בצמר.

ארבע - יושבת בקתדרא.

רבי אליעזר אומר:

אפילו הכניסה לו מאה שפחות - כופה לעשות בצמר,

שהבטלה מביאה לידי זימה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

אף המדייר את אשתו מלעשות מלאכה - יוציא ויתן כתובה,

שהבטלה מביאה לידי שיעמום.

גמרא

"טוחנת" סלקא דעתך?!

אלא אימא:

מטחנת.

ואיבעית אימא:

בריחיא דידא.

מתניתין דלא כרבי חייא,

דתני רבי חייא:

"אין אשה אלא ליופי,

אין אשה אלא לבנים".

ותני רבי חייא:

"אין אשה אלא לתכשיטי אשה".

ותני רבי חייא:

"הרוצה שיעדן את אשתו - ילבישנה כלי פשתן.

הרוצה שילבין את בתו - יאכילנה אפרוחים וישקנה חלב סמוך לפירקה".

21. נט, ב

רש"י

שומטת דד מפיו. לא תניקנו
שחל הנדר אלמא לא משעבדא
ליה:
כופה ומניקה. דמשעבדא ליה
ולא חל הנדר:
אם היה מכירה. שאינו רוצה
לינק מאחרת:
הכא במאי עסקינן. ברייתא:
ונפלגו בכתובה בעלמא. נדרה
מליהנות לו וקיים לה בש"א
תצא ותטול כתובה ובה"א תצא
בלא כתובה:
ועוד תניא. גבי כל הנשים ואפילו
בלא נדר:
אינה מניקה. אם אינה רוצה:

"ומניקה את בנה".

לימא מתניתין דלא כבית שמאי,
דתניא:

"נדרה שלא להניק את בנה - בית שמאי אומרים:

שומטת דד מפיו.

בית הלל אומרים:

כופה ומניקתו.

נתגדרשה - אינו כופה,

ואם היתה מכירה - נותן לה שכרה וכופה ומניקתו,
מפני השכנה?"

אפילו תימא: בית שמאי,

הכא במאי עסקינן:

כגון שנדרה היא, וקיים לה הוא,

וקסברי בית שמאי: הוא נותן אצבע בין שיניה,

ובית הלל סברי: היא נתנה אצבע בין שיניה.

ונפלגו בכתובה בעלמא!

ועוד, תניא:

"בית שמאי אומרים:

אינה מניקה!"

אלא מחוורתא: מתניתין דלא כבית שמאי.

22. נט, ב - ס, א

רפ"י

עד כמה. כמה חדשים אית לן
למימר שיודע להכירה מלינק
מאשה אחרת:

כל חד לפום חורפיה. יש תינוק
חריף ומכירה בחמשים יום ויש
שאינו מכירה עד שלשה חדשים:
כל זמן שמכירה. אין שיעור
לדבר אלא בבדיקה הדבר תלוי
אם אנו רואים שמכירה כופה
ומניקתו בשכר [ואפי' גירשה]:

ההיא דאתאי. גרושה ולא היתה
רוצה להניק:

זיל בדקה. אם מכירה:
אותבה בדרא דנשי. הושיבה
בשורה של נשים:

מסוי. מביט:

נטוף עיניך. זקוף עיניך כמו
דשפיל ואזיל בר אווזא ועינוהי
מטייפי דב"ק (דף צב):

דרי בריך. שאי בניך:

"אם היה מבינה".

ס,א עד כמה?

אמר רבא אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב:
שלשה חדשים.

ושמואל אמר:
שלשים יום.

ורבי יצחק אמר רבי יוחנן:
חמשים יום.

אמר רב שימי בר אבוי:
הלכה כרבי יצחק שאמר משום רבי יוחנן.

בשלמא רב ורבי יוחנן,
כל חד וחד - כי חורפיה,
אלא לשמואל, כי האי גוונא - מי משכחת לה?

כי אתא רמי בר יחזקאל אמר:
לא תציתנהו להני כללי דכ"ל יהודה אחי משמיה דשמואל.
הכי אמר שמואל:
כל זמן שמכירה.

ההיא דאתאי לקמיה דשמואל,
אמר ליה לרב דימי בר יוסף: זיל בדקה.
אזל אותבה בדרי דנשי, ושקליה לברה וקמהדר ליה עליהו.
כי מטא לגבה, הות קא מסוי לאפה,
קבשתנהי לעינה מיניה.
אמר לה: נטף עיניך, קום דרי בריך.

סומא - מנא ידע?

אמר רב אשי:
בריחא ובטעמא.

23. ס, א

רס"י

כיונק שקץ. כאילו יונק דבר משוקץ:
חלב מהלכי שתיים. חלב של אשה המהלכת בשתי רגלים:
טמא. אסור:
שהקלת במגעה. שאינה מטמאה מחיים:
החמרת בחלבה. כדאמרין בבכורות (דף ו:): גמל גמל שני פעמים חד לאסור חלבו:
אדם שהחמרת במגעו. נדה:
שאינו שוה בכל. שהרי בטהורה טהור:
הוא טמא. מחד קרא נפקא ליה ל"א זה זה טמא כו' דכתיב ברישיה דקרא אך את זה לא תאכלו זה מיעוטא הוא: ואמר רב ששת גרסי:
אפי' מצות פרישה. מדרבנן:
אין בו. דמדאורייתא שרי ורבנן נמי לא גזור ביה דאמרין חלב מהלכי שתיים טהור:
הא דפריש. הא דקתני מותר כשפירש מדדי האשה לכלי והיונק מן הדד כיונק שקץ מדרבנן:
וחילופא בדם. דמדפריש אסור מדרבנן דמיחלף בדם בהמה ואיתי למימר דם בהמה אכל:
דם שעל גבי ככר. כגון שנשכו וניכר בו דם השיניים:
גוררו. לדם:
מוצצו. דהא ליכא דחוי ליה:
גונח. המיילל מכאב לבו פלינדר"א:
יונק חלב. משום רפואה ורפואתו חלב עז:

תנו רבנן:

"יונק תינוק והולך עד עשרים וארבעה חדש, מכאן ואילך - כיונק שקץ, דברי רבי אליעזר. רבי יהושע אומר: אפילו ארבע וחמש שנים. פירש לאחר עשרים וארבעה חדש וחזר - כיונק שקץ".

אמר מר:

"מכאן ואילך - כיונק שקץ".

ורמינהי:

"יכול יהא חלב מהלכי שתיים טמא?

ודין הוא:

ומה בהמה, שהקלת במגעה - החמרת בחלבה, אדם, שהחמרת במגעו - אינו דין שתחמיר בחלבו?
 תלמוד לומר: "את הגמל פי מעלה גרה הוא"⁷ (ויקרא יא, ד), הוא טמא, ואין חלב מהלכי שתיים טמא, אלא טהור. יכול אוציא את החלב שאינו שוה בכל, ולא אוציא את הדם שהוא שוה בכל? תלמוד לומר: "הוא", הוא - טמא, ואין דם מהלכי שתיים טמא, אלא טהור. ואמר רב ששת: אפילו מצות פרישה אין בו!

לא קשיא:

הא - דפריש,

הא - דלא פריש.

וחלופא בדם,

כדתניא:

"דם שעל גבי ככר - גוררו ואוכלו, שבין השיניים - מוצצו, ואינו חושש".

אמר מר:

"רבי יהושע אומר:

אפילו ארבע וחמש שנים".

והתניא:

"רבי יהושע אומר:

אפילו חבילתו על כתיפיו!"

אידי ואידי - חד שיעורא הוא.

אמר רב יוסף:

הלכה כרבי יהושע.

תניא:

"רבי מרינוס אומר:

גונח - יונק חלב בשבת".

⁷ אך את זה לא תאכלו ממשלי הגרה וממפרסי הפרסה את הגמל פי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפרס טמא הוא לכם

מאי טעמא?

רפ"י

מפרק. הנותק דבר ממקום שגדל בו ולא מן המחובר אלא מן התלוש ותולדה דדש הוא שמפרק תבואה מקשיה (שבת דף עג:):

כלאחר יד. שאין דרך בני אדם לינק אלא לחלוב ביד:

ובמקום צערא. שמצטער מכאבו:

צנור. המקלח מים מן הגג: **קשקשים**. קשים ועשבים שסותמים ומעכבים את קלוחו ומימיו יוצאים ומתפשטים לגג ודולפין לבית:

כלאחר יד. ע"י שינוי ברגלו ומשום דאמר רב יוסף הלכה בכולהו נקט לה הכא:

וכמה. היא פרישה:

איכא דאמרי תני רב יהודה. מתניתא ולא שמעתא:

יונק - מפרק כלאחר יד,

ובמקום צערא - לא גזרו רבנן.

אמר רב יוסף:

הלכה כרבבי מרינוס.

תניא:

"נחום איש גליא אומר:

צינור שעלו בו קשקשין - ממעכן ברגלו בצנעא בשבת, ואינו חושש".

מאי טעמא?

מתקן כלאחר יד הוא,

ובמקום פסידא - לא גזרו בה רבנן.

אמר רב יוסף:

הלכה כנחום איש גליא.

"פירש לאחר עשרים וארבעה חדש וחזר - ביונק שקק".

וכמה?

אמר רב יהודה בר חביבא אומר שמואל:

שלשה ימים.

איכא דאמרי:

תני רב יהודה בר חביבא קמיה דשמואל:

"שלשה ימים".

24. ס, א-ב

רס"י

בתוך עשרים וארבעה חדש.
שנולד בנה:
עד עשרים וארבעה חדש. שמא
תתעבר ותצטרך לגמול את בנה
ובעל זה אינו אביו שיקנה לו
ביצים וחלב:
שמונה עשר חדש. דיו לתינוק
לינק בכך:
אפקירותא. חוצפא:
דלא מיסתייעא מילתא. שיורה
כהלכה:

תנו רבנן:

"מִיִּנְקָת שְׁמַת בַּעֲלָה בְּתוֹךְ עֶשְׂרִים וָאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ -

הָרִי זֶה לֹא תִתְאַרֵס וְלֹא תִינָשָׂא אֶעֱשֶׂרִים וָאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ,

דְּבָרֵי דְּבֵי מֵאִיר.

וְרַבִּי יְהוּדָה מְתִיר בְּשִׁמוֹנָה עָשָׂר חֹדֶשׁ.

אָמַר רַבִּי נְתַן בְּרִי יוֹסֵף:

הֵן הוּא דְּבָרֵי בֵּית שְׁמַאי, הֵן הוּא דְּבָרֵי בֵּית הַלֵּל,

שְׁבִית שְׁמַאי אוֹמְרִים:

עֶשְׂרִים וָאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ,

וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים:

שְׁמוֹנָה עָשָׂר חֹדֶשׁ.

אָמַר רַבּוֹ שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:

אֲנִי אֶכְרִיעַ,

לְדְּבָרֵי הָאוֹמֵר: עֶשְׂרִים וָאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ - מוֹתֶרֶת לִינָשָׂא בְּעֶשְׂרִים וָאֶחָד חֹדֶשׁ,

לְדְּבָרֵי הָאוֹמֵר: בְּשִׁמוֹנָה עָשָׂר חֹדֶשׁ - מוֹתֶרֶת לְהַנָּשָׂא בְּחֻמְשָׁה עָשָׂר חֹדֶשׁ,

לְפִי שֶׁאֵין הַחֵלֶב נֶעְבֵּר אֶלָּא לְאַחַר שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים."

אָמַר עוּלָא:

הֵלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה.

ואמר מר עוקבא:

לִי הִתִּיר רַבִּי חֲנִינָא לְשֹׂאת לְאַחַר חֻמְשָׁה עָשָׂר חֹדֶשׁ.

אַרְיִסְיָה דְּאֲבִי אֶתָּא לְקַמִּיָּה דְּאֲבִי,

אָמַר לִיה: מַהוּ לִיאָרֵס בְּחֻמְשָׁה עָשָׂר חֹדֶשׁ?

אָמַר לִיה: חֲדָא, דְּרַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה - הֵלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה,

וְעוֹד, בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל - הֵלְכָה כְּבֵית הַלֵּל.

וְאָמַר עוּלָא:

הֵלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה.

וְאָמַר מַר עוּקְבָא:

לִי הִתִּיר רַבִּי חֲנִינָא לְשֹׂאת לְאַחַר חֻמְשָׁה עָשָׂר חֹדֶשׁ.

כָּל שָׂכֵן דָּאֵת לִיאָרֵס.

כִּי אֶתָּא לְקַמִּיָּה דְּרַב יוֹסֵף,

אָמַר לִיה: רַב וְשִׁמּוּאֵל דְּאֲמָרִי תַרְוִיְהוּ:

צְרִיכָה לְהַמְתִּין עֶשְׂרִים וָאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ, חוּץ מִיּוֹם שְׁנוּלְדָּ בּוֹ,

וְחוּץ מִיּוֹם שְׁנִתְאַרְסָה בּוֹ.

רַהֲט בְּתֵרִיָּה תִלְתָּא פְּרָסִי,

וְאֲמָרִי לָהּ: פְּרָסָא בְּחָלָא,

וְלֹא אֲדַרְכֶּיהָ.

אָמַר אֲבִי:

הָאִי מִילְתָּא דְּאָמַר רַבּוֹ: אֲפִילוּ בִיעָתָא בְּכוּתָחָא - לֹא לִישְׁרֵי אֵינִישׁ בְּמָקוֹם רַבִּיָּה,

לֹא מִשּׁוּם דְּמִיחָזִי כְּאַפְקִירוּתָא,

אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלֹא מְסַתִּיעָא מִילְתָּא לְמִימְרָא,

דְּהָא אָנָּה הָוָה גְּמִירְנָא לִיה לְהָא דְּרַב וְשִׁמּוּאֵל,

אֲפִילוּ הָכִי לֹא מְסַתִּיעָא לִי מִילְתָּא לְמִימַר.

25. ס, ב

רס"י

נתנה בנה למינקת. זו שמת בעלה או גמלתו בתוך זמנו או מת:

לבי ריש גלותא. אלמנות שהיו בהן מניקות ונתנו בניהם למניקה והתירום לינשא:

דלא הדרי בהו. מניקה שפסקה להניק בניהם יראה לחזור בה לפי שבני אדם מאוימים הם אבל באינשי אחריני דלמא הדרא בה המניקה וחוזר הבן אצל האם ומסתכן:

לא תסברוה מהא. אי לא אמרה לכו סבתא משמיי דר"נ לא הייתם יודעים ללמוד מתוך משנה זו שאסור:

הרי שהיתה רדופה. רוב ימיה להיות בבית אביה כו' כל אלו אין דרכן להתעבר:

שאינה ראויה לילד. שנעקר בית הריון שלה:

בגזירותיו. בכל מקום שהוא מחמיר מדרבנן אלמא אע"ג דאין כאן להבחין בין זרעו של ראשון לשל שני דהא לא מיעברא לא פלוג רבנן בתקנת גזירות שלהם בין אשה לאשה וגזרו סתם שתמתין כל אשה שלשה חדשים וחכי נמי לא פלוג רבנן במינקת שמת בעלה בין שהיא מניקתו בין שאינה מניקתו:

גמלתו אסור. שגמלתו מחמת שרוצה לינשא:

תנו רבנן:

"נתנה בנה למינקת, או גמלתו,

או מת - מותרת לינשא מיד".

רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע סבור למיעבד עובדא כי הא מתניתא.

אמרה להו ההיא סבתא: בדידי הוה עובדא,

ואסר לי רב נחמן.

איני?!

והא רב נחמן שרא להו לבי ריש גלותא!

שאני בי ריש גלותא, דלא הדר בהו.

אמר להו רב פפי:

ואתון לא תסברוה מהא דתניא:

"הרי שהיתה רדופה לילד לבית אביה,

או שהיה לה כעס בבית בעלה,

או שהיה בעלה חבוש בבית האסורין,

או שהלך בעלה למדינת הים,

או שהיה בעלה זקן,

או חולה,

או שהיתה עקרה,

וזקנה,

איילוניית,

וקטנה,

והמפלת אחר מיתת בעלה,

ושאינה ראויה לילד - נולד צריכות להמתין שלשה חדשים,

דברי רבי מאיר.

רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד".

ואמר רב נחמן אמר שמואל:

הלכה כרבי מאיר בגזירותיו!

אמרי ליה:

לאו אדעתין.

והלכתא:

מת - מותר,

גמלתו - אסור.

מר בר רב אשי אמר:

אפילו מת - נמי אסור,

דלמא קטלה ליה, ואזלא ומינסבא.

הוה עובדא וחקתיה.

ולא היא,

ההיא - שוטה הוואי,

דלא עבדי נשי דחנקו בגייהו.

26. ס, ב - סא, א

רס"י

פסקה קימעה: פסקו ליתן לה מזונות מועטים:
אוכלת הרבה: משלה כדי שיהיה לה חלב הרבה ולא תמיתנו:
כשות: הומלויין:
חזיו: עשבים של זרע תבואה:
חבוסא: קורציי"ה:
קורא: רך הגדל בדקל מה שנוסף על הענף בשנה זו:
כופרא: תמרים בקטנותן:
כמכא: כותח:
והרסנא: דגים מטוגנין בקמח וציר ושומן שלהן:
מינייהו פסקי חלבא: יש בדברים הללו שפוסקין חלב האשה ויש בהן שאין מפסיקין אלא עוכרין:
בני נכפי: ולדות שמתעברות שם נופלים מחולי שמו פשיאו"ן:
שמוטי: ארוכי צואר והוא מום:
גירדני: פי' אדם שנמרט שערות ראשו או בעל גרב:

תנו רבנן:

"הרי שנתנו לה בן להניק - הרי זו לא תניק עמו לא בנה, ולא בן חברה."
פסקה קימעה - אוכלת הרבה, לא תאכל עמו דברים הרעים לחלב."

השתא בנה - אמרת: לא,
 בן חברה - מיבעיא?!

מהו דתימא: בנה, הוא דחייס עילויה - ממציא ליה טפי,
 אבל בן חברה, אי לאו דהוה לה מותר - לא הוה ממציא ליה,
 קא משמע לן.

"פסקה קימעה - אוכלת הרבה."

מהיכא?

אמר רב ששת:
 משלה.

"לא תאכל עמו דברים הרעים."

מאי נינהו?

אמר רב פהנא:
 כגון: כשות,
 וחזיו,
 ודגים קטנים,
 ואדמה.

אביי אמר:
 אפילו קרא,
 וחבוסא.

רב פפא אמר:
 אפילו קורא⁸,
 וכופרא.

רב אשי אמר:
 אפילו כמכא,
 והרסנא.

מינייהו - פסקי חלבא,
 מינייהו - עכרי חלבא.

דמשמשא בי ריחיא - הווי לה בני נכפי.
 דמשמשא על ארעא - הווי לה בני שמוטי.
 דדרכא על רמא דחמרא - הווי לה בני גירדני.

⁸ הגהות הרש"ש על פי רשי והריף. גירסת וילנא: קרא

רש"י

זלזלני. רעבתנין:
דולפני. עיניהם זולפות מים
 תמיד:
מוניני. הורגלה לאכול דגים
 קטנים:
מציצי עינא. עיניו פורחות ונעות
 תמיד:
גרגשתא. אדמה ארזילא"ה
 בלע"ז:
ברי. בריאים:
עינני. עיניהם גדולות:
חנני. בעלי חן:
כרפסא. אפ"א:
כוסברתא. אליינדר"א בלע"ז:

דאכלה חרדלא - הוּוּ לָהּ בְּנֵי זִלְזָלְנִי.
 דאכלה תחלי - הוּוּ לָהּ בְּנֵי דוּלְפָנִי.
 דאכלה מוניני - הוּוּ לָהּ בְּנֵי מְצִיצֵי עֵינָא.
 דאכלה גרגשתא - הוּוּ לָהּ בְּנֵי מְכוּעָרִי.
 דשתיא שיכרא - הוּוּ לָהּ בְּנֵי אוֹכְמִי.
סא,א דאכלה בישרא ושתיא חמרא - הוּוּ לָהּ בְּנֵי אֲבֵרִי.
 דאכלה ביעי - הוּוּ לָהּ בְּנֵי עֵינָנִי.
 דאכלה כוורי - הוּוּ לָהּ בְּנֵי חֵינָנִי.
 דאכלה כרפסא - הוּוּ לָהּ בְּנֵי זִיּוֹתָנִי.
 דאכלה כוסברתא - הוּוּ לָהּ בְּנֵי בִישְׁרָנִי.
 דאכלה אתרוגא - הוּוּ לָהּ בְּנֵי רִיחָנִי.
 ברתיה דשבור מלכא אכלה בה אמה אתרוגא,
 והוּוּ מִסְקִי לָהּ לְקַמִּיָּה אַבּוּהָ בְּרִישׁ רִיחָנִי.

27. סא, א

רש"י

צערא זידה הוא. החלב רב
בדדיה ומצערה:
דלאו אורחה. אין דרך משפחתה
להניק:

אמר רב הונא:

בדק לן רב הונא בר חיננא:

היא אומרת להניק, והוא אומר שלא להניק – שומעין לה,
צערך דידה הוא.
הוא אומר להניק, והיא אומרת שלא להניק – מהו?

כל היכא דלאו אורחה – שומעין לה.

היא אורחה, והוא לאו אורחה – מאי?
בתר דידיה אזלינן, או בתר דידה אזלינן?

ופשיטנא ליה מהא:

"עולה עמו, ואינה יורדת עמו".

אמר רב הונא:

מאי קראה?

"והיא בעלת בעל"⁹ (בראשית כ, ג) – בעלייתו של בעל,
ולא בירידתו של בעל.

רבי אלעזר אמר:

מהכא: **"כי היא היתה אם כל חי"**¹⁰ (בראשית ג, כ) – לחיים ניתנה,
ולא לצער ניתנה.

⁹ ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה ויאמר לו הנך מת על האשה אשר לקחת והוא בעלת בעל

¹⁰ ויקרא האדם שם אשתו חיה כי הוא היתה אם כל חי

28. סא, א

רס"י

בחריקאי. במקומי ולי נראה לשון חידקי קרן כלומר לשון פקידת מקום בפקד מקומי ובפגמי:
אורחי. אורחים המשתהים שבת או חדש:
פרחי. עוברים לדרכם לפי שבמקום שיש בני בית רבים נוהגים להתארח עוברי דרך:
הא שארא. כגון דברים קטנים:
שראויה להכניס. שהכניסה נדוניה רבה ויש כדאי למביאה נדוניה זו לקנות ממקצתה שפחות להכניס ולשמשה:

"הכניסה לו שפחה אחת - לא טוחנת, ולא אופה, ולא מכבסת".

הא שארא - עבדא.

ותימא ליה:
 עיילית לך איתתא בחריקאי!

משום דאמר לה:
 הא - טרחא לדידי ולדידה,
 קמי דיך - מאן טרח?

"שתים - אינה מבשלת, ואינה מניקה את בנה".

הא שארא - עבדא.

ותימא ליה:
 עיילית לך איתתא אחריתי דטרחא לדידי ולדידה,
 וחדא לדיך ולדידה!

משום דאמר לה:
 קמי אורחי ופרחי - מאן טרח?

"שלש - אינה מצעת המטה, ואין עושה בצמר".

הא שארא - עבדא.

ותימא ליה:
 עיילית לך אחריתי לאורחי ופרחי!

משום דאמר לה:
 נפיש בני ביתא - נפיש אורחי ופרחי.

אי הכי, אפילו ארבע נמי!

ארבע - כיון דנפיש ליה, מסייען אהדי.

אמר רב תנא ואיתימא רבי שמואל בר נחמני:
 לא **"הכניסה לו"** ממש,
 אלא כיון שראויה להכניס, אף על פי שלא הכניסה.

תנא:
"אחד שהכניסה לו, ואחד שצמצמה לו משלה".

29. סא, א

רס"י

אבל מוזגת לו כוס ומצעת לו
מטה. לפרוס סדין ולבדין דבר
שאינו טורח ומשום דמילי
דחיבה נינהו כדי שתתחבב עליו
ולא דמי למצעת דמתנני דהוי
דבר של טורח ובכפייה הני לא
כפי לה אלא חכמים השיאוה
עצה טובה להנהיג זאת
בישראל:

חוץ ממזיגת כוס. כל שהוא
דברים של קירוב וחיבה ומביאין
לידי הרגל דבר:
מיחלפא ליה. בימי ליבונה:
אבי סדיא. מראשותיו:
אשרשיפא. ספסל:

"אַרְבַּע - יוֹשֶׁבֶת בְּקֶתֶדְרָא".

אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא:
אף על פי שאמר: "יוֹשֶׁבֶת בְּקֶתֶדְרָא",
אבל מוזגת לו כוס,
ומצעת לו את המטה,
ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו.

אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא:
כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה - נדה עושה לבעלה,
חוץ ממזיגת הכוס,
והצעת המטה,
והרחצת פניו ידיו ורגליו.

"והצעת המטה".

אמר רבא:
לא אמרן אלא בפניו,
אבל שלא בפניו - לית לן בה.

"ומזיגת הכוס".

שמואל - מחלפא ליה דביתהו בידא דשמואלא,
אביי - מנחא ליה אפומא דכוּבא,
רבא - אבי סדיא,
רב פפא - אשרשיפא.

30. סא, א-ב

רפ"י

הכל משהין לפני שמש.
המשמש בסעודה ואוכלין בפניו
ושהין מלהאכילו עד שיקומו
הקרואים:

חוץ מבשר שמן כו'. שמתאוה
להם ומצטער:

בתקופת תמוז. שריחו חזק וחום
היום מחרחר בו כארס:

תבשילא דארדי. מין כמהין
ופטריות:

אסתכני. הייתי מסוכן לאחוזני
בולמוס מחמת תאות רעבוני:

גרגלידי. חתיכות דקות ועגולות
מריר"א בלע"ז:

תמרתא דהנוניתא. תמרה
שמינה כמו קריב לגבי דהינא

ואידהן (שבועות דף מז:):
קיהא. קיהיון שיניים איגרור"ר

בלע"ז:
כל דאית ליה ריחא או קיהא.

מזיק את מי שאוכלין לפניו
ואינו אוכל:

חד ספי. מאכיל את השמש מכל
מין ומין:

וחד ספי ליה ממין אחד. בתחלת
סעודה לשובע ומשאר המינין

משהו עד שיגמור סעודתו:
קדים ספי. קודם שיתן לפניו:

מאחר ספי. מכל מין ומין לאחר
שנתן לפניו ולפני האורחין:

דקדים ספי משתעי אליהו
בהדיה. לפי שכשנותן לפניו

והוא רואה ומתאוה ומצטער
ופעמים שיש אורחין הרבה:

אזגור. שם מלך פרס:
אטורנגא דמלכא. מושיב המנות

לפני השרים ובלשוניו
שינישקלאקו"ש:

דחור אפיה. פניו זועפים
שנתאוה למאכל:

אטורנגא לרב אשי:
אפסדתא לסעודתא. לא יאכל

המלך מעתה:
אמרו לו. שוטרי המלך אמאי

תעביד הכי:
אמרו להו. רב אשי:

דעביד הכי פסיל למיכל למלכא.
העושה מאכל כזה אין ראוי

שיאכל המלך מאכל מידו:
דבר אחר חזאי ביה. בשר של

חזיר מצורע ובלשון לעז קורין לו
שורשמי"ן:

שקל אצבעתיה. רב אשי שקל
אצבעתיה דקפילא:

אנח עליה. על אחת החתיכות:
אנחריה. לא גרסי:

הכא מי בדקיתו. כלומר בדקתם
את חתיכה הזו:

בדקו אשכחו. נס נעשה לו:
דפרחה עילויה. דמר זוטרא:

אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא:
הכל משהין בפני השמש,
חוץ מבשר ויין.

אמר רב חסדא:

בשר - שמן,

ויין - יין.

אמר רבא:

בשר שמן - כל השנה כולה,

ויין יין - בתקופת תמוז.

אמר רב ענן בר תחליפא:

היה קאימנא קמיה דמר שמואל ואייתו ליה תבשילא דארדי,
ואי לאו דיהב לי - איסתכני.

אמר רב אשי:

היה קאימנא קמיה דרב כהנא ואייתו ליה גרגלידי דליפתא בחלא,
ואי לאו דיהב לי - איסתכני.

רב פפא אמר:

אפילו תמרתא דהנוניתא.

כללא דמילתא:

כל דאית ליה ריחא,

ואית ליה קיהא.

אבוה בר איהי ומנימין בר איהי,

חד - ספי מכל מינא ומינא,

וחד - ספי מחד מינא.

מר - משתעי אליהו בהדיה,

וקר - לא משתעי אליהו בהדיה.

הנהו תרתין חסידים, ואמרי לה רב מרי ורב פנחס בני רב חסדא,

מר - קדים ספי,

וקר - מאחר ספי.

דקדים ספי - אליהו משתעי בהדיה,

דמאחר ספי - לא משתעי אליהו בהדיה.

אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו קא יתבי אפיתחא דבי אזגור מלכא,

חליף ואזיל אטורנגא דמלכא,

חזיה רב אשי למר זוטרא דחור אפיה,

שקל באצבעתיה, אנח ליה בפומיה.

אמר ליה: אפסדת לסעודתא דמלכא.

אמרו ליה: אמאי תיעביד הכי?

אמר להו: מאן דעביד הכי פסיל למאכל דמלכא.

אמרו ליה: אמאי?

אמר להו: דבר אחר חזאי ביה.

בדקו ולא אשכחו.

שקל אצבעתיה, אנח עליה,

אמר להו: הכא מי בדקיתו?

בדקו אשכחו.

אמרו ליה רבנן: מאי טעמא סמכת אניסא?

אמר להו: חזאי ריח צרעת דקא פרחא עילויה.

סא, ב

רפ"י

פלי. מבקע והרבה יש לו דומים
במסכת נדה (דף כא:) דפלי
פלויי:
מיא דצערי. רוק שגדל בתוך
הפה מחמת קיוהא דבר הנאכל
בפניו ואינו אוכל ממנו:
עד דזג. נפחו פניה וכריסה ונעשו
כזכוכית שכן דרכי הנפוחים:
תוף שדאי. רקקי והשליכי:

ההוא רומאָה דאָמַר לָהּ לְהֵיבָא אֵינֶתָּא: מִיִּנְסַבֶּת לִי?
אָמְרָה לֵיהּ: לא.
אָזִיל אֵינִי רִימְנִי, פָּלִי וְאָכַל קֻמָּה.
כָּל מִיָּא דְצַעְרִי לָהּ - בְּלַעְתִּיהּ,
וְלֹא הָב לָהּ, עַד דְּזָג לָהּ.
לְסוּף אָמַר לָהּ: אֵי מְסִינָא לָךְ - מִיִּנְסַבֶּת לִי?
אָמְרָה לֵיהּ: אֵין.
אָזִיל אֵינִי רִימְנִי, פָּלִי וְאָכַל קֻמָּה.
אָמַר לָהּ: כָּל מִיָּא דְצַעְרִי לָךְ - תּוּף שְׂדָאִי, תּוּף שְׂדָאִי.
עַד דְּנִפְקָא מִינָהּ כִּי הוּצָא יֶרְקָא, וְאַתְסִיאת.

31. סא, ב

רש"י

לעמוד. לשרת:
בהמתו. סוס וחמור שהן
 מזויינין וצוהלים לרביעה אבל
 בקר אינו להוט אחר רביעת
 אשה ואין יצרו ניכר כל כך
 לפיכך אין אשה נסתית לו ואני
 שמעתי בקרו נקבות בהמתו
 זכרים:
משרבט. פושטן כמין שרביט עד
 שנעשין גדולות ובלשונינו נקרא
 אשא"ש ע"י שהיא צריכה
 לשרות החוט תמיד ברוק:

"ועושה בצמר".

"בצמר" - אין,
 בפשתים - לא.

מתניתין מני?

רבי יהודה היא,
 דתנא:

"אינו כופה, לא לעמוד לפני אביו,
 ולא לעמוד לפני בנו,
 ולא ליתן תבן לפני בהמתו,
 אבל כופה ליתן תבן לפני בקרו.
רבי יהודה אומר:
 אף אינו כופה לעשות בפשתן,
 מפני שפשתן מסריח את הפה ומשרבט את השפתיים".

והני מילי בכיתנא רומאה.

32. סא, ב

רש"י

שפוד שפחות וגומות. סימני הלכות הן שפוד במסכת ביצה שפחות כאן גומות במסכת נדה בלורית במסכת עבודה זרה אפר מקלה במסכת מכות גבינה במסכת עבודה זרה תלת מנייהו מתני' שפחות ובלורי' וגבינה ותלת מנייהו שמעתת' ופרשינהו רב מלכיו ורב מלכיא :

רב פפא. אסימנא דרב מלכיו פליג דקאמר שפחות רב מלכיו ליתא דכל מתני' ומתניתא דהכא רב מלכיא פרשינהו אבל שמעתתא דאמר ברב מלכיו מודינא לך :

וסימניך. שלא תחליף בגירסא : **מתניתא מלכתא.** לגבי שמעתא הויא מתניתא מלכתא דהא מינה מותבינן תיובתא לשמעתא וסימניך מלכיא לשון נקבה אבל מלכיו לשון זכר :

היינו ת"ק. רבי אליעזר מה לי לידי שעמוס מה לי לידי זימה :

דמיטללא בגורייתא קיטנייתא ונדרשיר. משחקת בכלבים דקים ושחוק שקורין אישקקיי'ש לידי זימה איכא לידי שיעמוס ליכא דאין שיעמוס אלא ביושב ותוהא ובטל לגמרי :

"רבי אליעזר אומר:

אפילו הכניסה לו מאה שפחות - [בזפה לעשות בצמר, שהבטלה מביאה לידי זימה].

אמר רב מלכיו אמר רב אדא בר אבהו:
הלכה כרבי אליעזר.

אמר רבי חנינא בריה דרב איקא:
שפוד, שפחות, וגומות - רב מלכיו,
בלורית, אפר מקלה, וגבינה - רב מלכיא.

רב פפא אומר:
מתניתין ומתניתא - רב מלכיא,
שמעתתא - רב מלכיו.
וסימנך: מתניתא - מלכתא.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:
שפחות.

"רבן שמעון בן גמליאל אומר:

אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה - יוציא ויתן פתובה,
שהבטלה מביאה לידי שיעמוס".

היינו תנא קמא!

איכא בינייהו:
דמיטללא בגורייתא קיטנייתא ונדרשיר.

33. סא, ב

רס"י

מתניתין

הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִתְשַׁמֵּשׁ הַמָּטָה - בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים:

שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת.

בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים:

שַׁבָּת אַחַת.

הַתְּלִמִּידִים יוֹצְאִין לְתַלְמוּד תּוֹרָה שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת - שְׁלֹשִׁים יוֹם.

הַפּוֹעֲלִים - שַׁבָּת אַחַת.

הָעוֹנָה הָאֻמּוּרָה בְּתוֹרָה: הַטֵּיילִין - בְּכָל יוֹם.

הַפּוֹעֲלִים - שְׁתֵּים בְּשַׁבָּת.

הַחֲמֻרִים - אַחַת בְּשַׁבָּת.

הַגְּמָלִים - אַחַת לְשֹׁלְשִׁים יוֹם.

הַסְּפָנִים - אַחַת לְשֹׁשָׁה חֳדָשִׁים.

דְּבַרֵּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.

גמרא

מַאי טַעֲמִייהוּ דְּבֵית שְׁמַאי?

גַּמְרֵי מִיּוֹלָדֶת נִקְבְּהָ.

וּבֵית הַלֵּל?

גַּמְרֵי מִיּוֹלָדֶת זָכָר.

וּבֵית הַלֵּל נָמִי, נִגְמְרוּ מִיּוֹלָדֶת נִקְבְּהָ!

אִי מִיּוֹלָדֶת גַּמְרֵי לָהּ - הֲכִי נָמִי,

אֶלָּא, בֵּית הַלֵּל מְנַדָּה גַּמְרֵי לָהּ.

בְּמַאי קָמִיפְלָגִי?

מִרְ סָבַר: מִיַּד דְּשָׁכִיחַ מִמִּידֵי דְשָׁכִיחַ,

וּמִרְ סָבַר: מִיַּד דְּהוּא גָּרִים לָהּ מִמִּידֵי דְהוּא גָּרִים לָהּ.

אָמַר רַב:

מַחְלוּקֶת - בְּמִפְרָשׁ,

אֲבָל בְּסֵתָם - דְּבַרֵּי הַכֵּל: יוֹצֵיא לְאַתְרָא וְיִתֵּן כְּתוּבָה.

וְשִׁמוּאֵל אָמַר:

אֲפִילוּ בְּסֵתָם נָמִי - יִמְתִּין, שְׁמָא יִמְצָא פֶתַח לְנִדְרוֹ.

הָא פְּלִיגִי בֵּהּ חֲדָא זִימְנָא,

דְּתַנּוּ:

"הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִלִּיהֲנוֹת לוֹ,

עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם - יַעֲמִיד פְּרָנָס,

יֹתֵר מִכָּאן - יוֹצֵיא וְיִתֵּן כְּתוּבָה".

וְאָמַר רַב:

לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּמִפְרָשׁ,

אֲבָל בְּסֵתָם - יוֹצֵיא לְאַתְרָא וְיִתֵּן כְּתוּבָה.

וְשִׁמוּאֵל אָמַר:

אֲפִילוּ בְּסֵתָם נָמִי - יִמְתִּין, שְׁמָא יִמְצָא פֶתַח לְנִדְרוֹ!

צְרִיקָא,

מתני'

הַמְדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ. כְּגוֹן דְּאָמַר
יֹאסֵר הִנָּאת תְּשַׁמֵּשְׁךְ עָלֶי אֲבָל
הִנָּאת תְּשַׁמֵּשְׁךְ עָלֶיךָ לֹא
מִיתְסָרָא דְהָא מְשׁוּעָבֵד לָהּ
דְּכְתִיב וְעוֹנֶתָהּ לֹא יִגְרַע וְהָכִי
מוֹקְמִין בְּנִדְרִים בְּפֶרֶק וְאֵלּוּ
נִדְרִים (דף פא):

ב"ש אוֹמְרִים שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת. אִם
הִדִּירָה ב' שַׁבָּתוֹת תִּמְתִּין וְאִם
יֹתֵר יוֹצֵיא וְיִתֵּן כְּתוּבָה:
הַטֵּיילִין. מִפְּרָשׁ בְּגִמְרָא:
הַחֲמֻרִים. שְׁיוּצָאִין לְכַפְּרִים
לְהַבִּיא תְּבוּאָה לְמִכּוֹר בְּשׁוּק:
הַגְּמָלִין. סוֹחֲרֵי חֲבִילוֹת וּמִבִּיאִין
עַל הַגְּמָלִים מִמְּקוֹם רְחוֹק:
הַסְּפָנִים. פּוֹרְשִׁין לִים הַגְּדוֹל
לְקִצּוֹי אֶרֶץ:

גמ'

מִיּוֹלָדֶת נִקְבְּהָ. שְׁשׁוּחָא שְׁבוּעִיִּים
מִתְשַׁמֵּשׁ:

נִגְמְרוּ מִיּוֹלָדֶת נִקְבְּהָ. כִּיּוֹן
דְּאִשְׁכַּחן אוֹרַח אֶרְעָא לְשָׁחוּת כָּל
כַּךְ אֵין לָנוּ לְכוּפּוֹ לְהוֹצֵיא:
ה"ג. אִי מִיּוֹלָדֶת גַּמְרֵי הֲכִי נָמִי:
מִיַּד דְּשָׁכִיחַ. כַּעַס שְׁכוּעַס עַל
אִשְׁתּוֹ וּמִדִּירָה:

מִמִּידֵי דְשָׁכִיחַ. נִדּוֹת לְאִפּוּקִי
לִידָה דְּלֹא שָׁכִיחַ כּוֹלֵי הָאִי:

מִיַּד דְּהוּא גָּרִים לָהּ. נִדְרֵי הָאִישׁ
גּוֹרֵם לָהּ לְשָׁחוּת וְכֵן לִידָה עַל יָדוֹ
בָּאָה לָהּ לְאִפּוּקִי נִדָּה דְּמִמְלֵא
וְיֵשׁ לָנוּ לְלִמּוּד מִן הַדּוּמָה [אֲפִילוּ
לֹא שָׁכִיחַ כּוֹלֵי הָאֵין]:

אֲפִי' בְּסֵתָם נָמִי יִמְתִּין. לְב"ש
שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת וּלְב"ה שַׁבָּת אַחַת:

שְׁמָא. בְּתוֹךְ הַזְּמַן יִלְמוּד לְמִצְוָה
פֶּתַח חֲרֻטָּה לּוֹמַר אֲדַעְתָּא דְּהָכִי
לֹא נִדְרֵי וְיִתֵּר לוֹ חֲכָם נִדְרוֹ:

מִלִּיהֲנוֹת לוֹ עַד ל' יוֹם. קוֹנֵם אֶת
נִהְיִית לִי עַד ל' יוֹם וְלֹא הִדִּירָה
מִהִנָּאת תְּשַׁמֵּשׁ דְּהָא לֹא חֵייל
מְשׁוּם דְּמְשׁוּעָבֵד לָהּ וְגַבִּי מְזוֹנוֹת
נָמִי מוֹקְמִין לִיה לְקַמֵּן (ד' עא).
בְּאוֹמַר לָהּ צָאִי מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ
לְמִזְנוֹתֶיךָ וּפְרָנָס מְשׁוּם דְּלֹא
סָפְקָא וְאִית דְּמוֹקְמָא כְּגוֹן שְׁהוּא
מִן הַגְּמָלִי אוֹ מִן הַסְּפָנִים שְׁאִין
לְכוּפּוֹ בְּשִׁבִּיל תְּשַׁמֵּשׁ וְלֹא
מִלִּתָּא הִיא דְּהָא מוֹקְמָא לְקַמֵּן
אֲכֻלְהוּ קַתְנֵי מִתְנִי לְעִנִּין מִדִּיר
שְׁבוּעָה אַחַת:

יַעֲמִיד פְּרָנָס. שְׁיוּזִין אוֹתָהּ וְהִתֵּם
פְּרִיךְ וְאִטּוּ פְּרָנָס לָאוּ שְׁלִיחוּתִיהָ
עֲבִיד:

תְּשַׁמֵּשׁ. לֹא אֲפֻשֵׁר בְּפְרָנָס:

רס"י

ואי אתמר בהא. מליהנות לו :
 בהא אמר שמואל. משום
 דאפשר בפרנס :

דאי איתמר בהא - בהא קאמר רב, משום דלא אפשר בפרנס,
 אבל בהדיא, דאפשר בפרנס - אימא: מודי ליה לשמואל.
 ואי איתמר בהדיא - בהד קאמר שמואל,
 אבל בהא - אימא: מודי ליה לרב,
 צריכא.

34. סא, ב - סב, א

רס"י

אורחא דמילתא. דרך ארץ שלא ישא עליו חטא ואפ"י הוא יכול לפתותה שתתן לו רשות:

לכל דבר המחלקות הבאה והיוצאת חדש בחדש. בדברי הימים במחלקות שהיו עובדים את דוד כל מחלקות חדש ואע"ג דמשמעותא דענינא משמע שלא היה פורש מביתו אלא חדש אחד בשנה ואין ללמוד משם אלא חדש כאן וי"א חדשים בביתו רב קרא יתירא דהבאה והיוצאת דריש דהוה ליה למכתב המשרתים את המלך לכל דבר מחלקות חדשי השנה וכתב דבר המחלקות הבאה והיוצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה משמע שהיו שתי מחלקות נצבים ומשרתים שמשרתים עם השאר זו ו' חדשים בדילוג וזו ו' חדשים בדילוג זו באה וזו יוצאה מדי חדש בחדש הרי חדש בבית המלך וחדש בביתו ואף כאן חדש בבית רבו וחדש בביתו:

ושנים חדשים בביתו. האיש בביתו שהרי ל' אלף איש היה המס וישלחם לבנונה עשרת אלפים בחדש כשמחליפים אלו הולכין עשרת אלפים אחרים ובחדש השלישי עשרת אלפים שלישי נמצא שעמדו הראשונים בביתם ב' חדשים וכן כולם בחלופיהם כך:

שאפשר ע"י אחרים. לפי מנין החליפות כך היו עולים:

שאני התם דאית ליה הרווחה. שהיו נהנים מבית המלך ואיכא רווח ביתא לפיכך מקבלת עליה שיהי' בבית המלך [חדש] אחד משני חדשים שכיון שיש לו שכר יש לה מזונות מרווחים ותכשיטין אבל ת"ת מצוה דיליה הוא:

"התלמידים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות - שלשים יום".

ברשות - כמה?

כמה דבעי.

סב, א אורחא דמילתא - כמה?

אמר רב:

חדש - כאן,

וחדש - בבית,

שנאמר: **"לכל דבר המחלקות,**

הבאה והיוצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה"¹¹ (דברי הימים א' כו, א).

ורבי יוחנן אמר:

חדש - כאן,

ושנים - בביתו,

שנאמר: **"חדש יהיו בלבנון שנים חדשים בביתו"**¹² (מלכים א' ה, כח).

ורב נמי,

מאי טעמא לא אמר מההיא?

שאני בגין בית המקדש,

דאפשר על ידי אחרים.

ורבי יוחנן,

מאי טעמא לא אמר מההיא?

שאני התם,

דאית ליה הרווחה.

¹¹ ובני ישראל למספד ראשי האבות ושרי האלפים והמאות ושריהם המשרתים את המלך לכל דבר המחלקות הבאה והיוצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה המחלקת האחת עשרים וארבעה אלף

¹² וישלחם לבנונה עשרת אלפים בחדש חליפות חדש יהיו בלבנון שנים חדשים בביתו ואע"ג דהמס

35. סב, א

רס"י

אנחה שוברת כו'. אידי
דאיפלגו בה רב ורבי יוחנן
בדרשא דקרא נקט לה נמי הכא:
מתנים. באמצע הגוף:
דשנן בה. הורגלנו בה כמו כיון
דדש דש (גיטין דף נו):
דמלפא תכלי לא בהתה. אשה
הלימודת לשכל בניה לקוברם
אינה תמיהא ומפחדת במוות א'
מהם שכבר לימודת:

אמר רב:

אנחה שוברת חצי גופו של אדם,

שנאמר: "ואתה בן אדם האנח בשברון מתנים ובמיריות תאנח"¹³ (יחזקאל כא, יא).

ורבי יוחנן אמר:

אף כל גופו של אדם,

שנאמר: "וזהו כי יאמרו אליך: על מה אתה נאנח?

ואמרת: אל שמועה כי באה,

ונמס כל לב,

ורפו כל ידים,

וכהתה כל רוח,

וכל ברפים תלכנה מים"¹⁴ (יחזקאל כא, יב).

ורבי יוחנן נמי,

הכתיב: "בשברון מתנים"!

ההיא - דכי מתחלא, ממתנים מתחלא.

ורב נמי,

הכתיב: "ונמס כל לב, ורפו כל ידים, וכהתה כל רוח"!

שאני שמועה דבית המקדש,

דתקיפא טובא.

ההוא ישראל וגוי דהוו קאזלי באורחא בהדי הדדי.

לא אימצי גוי לסגויי בהדי ישראל,

אדכריה חורבן בית המקדש,

נגיד ואיתנח,

ואפילו הכי לא אימצי גוי לסגויי בהדיה.

אמר ליה: לאו אמריתו: אנחה שוברת חצי גופו של אדם?!

אמר ליה: הני מילי מילתא חדתי,

אבל הא דשנן בה - לא,

דאמרי אינשי: "דמלפי תכלי - לא בהתה".

¹³ ואתה בן אדם האנח בשברון מתנים ובמיריות תאנח לעיניהם¹⁴ וזהו כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת אל שמועה כי באה ונמס כל לב ורפו כל ידים וכהתה כל רוח וכל ברפים תלכנה מים הנה באה ונהיתה נאם אדני וזהו

36. סב, א

רפ"י

בני פירקי. תלמידים שהרב מצוי להם בעירן ושונים פרקם ולנים בביתם:
מאן דכתיב בהן. בשבילם נאמר לבעלי אומניות:
שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת. למלאכת הרשות אוכלי לחמם בעצב כן יתן הקב"ה לידידו שגא למי שמנדד לכבודו ולמצותו שינה:
מנדדות שינה. ממתנות את בעליהן שהן בבית רבם ושונים פירקס אלמא בשעת שינה עודן בבית רבן ואת אמרת יש להן פגאי לעונה בכל לילה:
רב שמואל בר שילת. מלמד תינוקות היה ומתפרנס מהן כדאמרין בנערה שנתפתתה (לעיל נ.).
ולא חליף פריסתקא דמלכא אבביה. אין שליח מלך פרס עובר על פתחו לשאול לו עבודת המלך שאין עין המלך עליו שאינו עשיר בעיניהם:
מפנקי דמערבא. בני ארץ ישראל מעוננים במאכל ומשתה לכך הם בריאים ובעלי כח לתשמיש:
איפחית בי באני. תחת המרחצאות יש חלל שהמים נופלים שם:
אסקינהו. העלה את העבדים בידו אחת ובשניה היה מטפס ועולה בעמוד:
מאחר דהכי. שבעל כח אתה:
אם כן. שאתיש את כחי ולא יסמכוני:
מה אניח. כח בעצמי להשתמש בו לעת זקנה:

"הטיילין - בכל יום".

מאי "טיילין"?

אמר רבא:

בני פירקי.

אמר ליה אבוי:

מאן דכתיב בהו: **"שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אכלי לחם העצבים, בן יתן לידידו שגא"** (תהלים קכז, ב),

ואמר רב יצחק:

אלו נשותיהן של תלמידי חכמים שמנדדות שינה מעיניהם בעולם הזה, ובאות לחיי העולם הבא, ואת אמרת: בני פירקי?!

אלא אמר אבוי:

קדרב,

דאמר רב:

כגון רב שמואל בר שילת,

דאכיל מדידיה,

ושתי מדידיה,

וגני בטולא דאפדינה,

ולא חליף פריסתקא דמלכא אבביה.

כי אתא רבין אמר:

כגון מפנקי דמערבא.

רבי אבהו הוה קאי בי באני, הוו סמכי ליה תרי עבדי.

איפחית בי באני מתותיה,

איתרמי ליה עמודא, סליק ואסקינהו.

רבי יוחנן הוה קסליק בדרגא, הוו סמכי ליה רב אמי ורב אסי.

איפחיתא דרגא תותיה, סליק ואסקינהו.

אמרי ליה רבנן: וכי מאחר דהכי, למה ליה למיסמכיה?

אמר להו: אם כן, מה אניח לעת זקנה?

"והפועלים - שתיים בשבת".

והתניא:

"הפועלים - אחת בשבת!"

אמר רבי יוסי ברבי חנינא:

לא קשיא:

כאן - בעושיין מלאכה בעירן,

כאן - בעושיין מלאכה בעיר אחרת.

תניא נמי הכי:

"הפועלים - שתיים בשבת."

במה דברים אמורים:

בעושיין מלאכה בעירן,

אבל בעושיין מלאכה בעיר אחרת - אחת בשבת."

38. סב, א-ב

רפ"י

איכפל תנא לאשמועינן טייל ופועל. תנא דסתם לעיל המדיר את אשתו בית הלל אומרים שבת אחת אין לו לומר זאת לא בספן ולא בגמל ולא בחמר ולא בתלמידי חכמים שהרי [אף החמר] עונתו אחת בשבת ובשביל יום אחד יוציא ויתן כתובה הרי עונתו משבעה לשבעה וכ"ש גמל וספן אין בכלל הזה אלא טייל ופועל העושה מלאכה בעירו שדרכו לשמש שנים בשבת:

אכולהו. נמי קאמר דע"י נדר יתר משבת אחת לא:

והא. בלא נדר ששה חדשים קאמר בספנים:

אינו דומה. לענין תענית מי שיש לו כו' אף כאן בלא נדר דעתה נוחה לבעלה שמא יבא בתוך הזמן אבל זו משהדירה הרי היא כמי שאינה מצפה לבעל:

חמר ונעשה גמל מאי. נישאת לו כשהוא חמר מהו ליעשות גמל שלא ברשות הרווחה עדיפא לה שיתעשר או עונה עדיפא לה:

בקב ותיפלות. להיות בעלה עמה:

מעשרה קבין. להתעשר:

"החמרים - אחת בשבת".

אמר ליה רבה בר רב חנן לאביי:
איכפל תנא לאשמועינן טייל ופועל?

אמר ליה:

סב, ב, לא, אכולהו.

והא "ששה חדשים" קאמר!

אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו.

אמר ליה רבה בר רב חנן לאביי:
חמר ונעשה גמל - מאי?

אמר ליה:

רוצה אשה בקב ותיפלות, מעשרה קבין ופרישות.

39. סב, ב

[**"הַתְּלִמִּידִים יוֹצְאִין לְתַלְמוּד תּוֹרָה שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת - שְׁלֹשִׁים יוֹם.
הַפּוֹעֲלִים - שִׁבְתָּ אַחַת.**

הַעוֹנָה הָאֻמְרוֹה בְּתוֹרָה: הַטְּוִילִין - בְּכָל יוֹם.

הַפּוֹעֲלִים - שְׁתֵּים בְּשַׁבָּת.

הַחֲמָרִים - אַחַת בְּשַׁבָּת.

הַגְּמָלִים - אַחַת לְשָׁלֹשִׁים יוֹם.]

הַסְּפָנִים - אַחַת לְשָׁשָׁה חֳדָשִׁים.

דְּבַרֵּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר."

אָמַר רַב בְּרוּנָא אָמַר רַב:

הִלְכָּה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר.

אָמַר רַב אֲדָא בְּרַ אֲהֵבָה אָמַר רַב:

זו - דְּבַרֵּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר,

אָבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים:

הַתְּלִמִּידִים יוֹצְאִין לְתַלְמוּד תּוֹרָה - שְׁתֵּים וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת.

אָמַר רַבָּא:

סָמְכוּ רַבְּנֵי אֲדָרָב אֲדָא בְּרַ אֲהֵבָה וְעַבְדֵּי עוֹבְדָא בְּנַפְשֵׁיהוּ.

כִּי הָא דְרַב רַחוּמִי הָוָה שְׂכִיחַ קָמִיה דְּרַבָּא בְּמַחוּזָא,

הָוָה רָגִיל דְּהָוָה אֲתִי לְבִיתִיהָ כָּל מַעְלֵי יוֹמָא דְּכִיפּוּרִי.

יוֹמָא חַד מְשַׁכְּתִיהָ שְׁמַעְתָּא,

הָוָה מְסַכָּא דְּבִיתָהּ: הִשְׁתָּא אֲתִי, הִשְׁתָּא אֲתִי.

לֹא אֲתָא,

חֲלַשׁ דַּעְתָּה, אַחִית דְּמַעְתָּא מַעֲיָנָה.

הָוָה יְתִיב בְּאִיגְרָא, אִפְחִית אִיגְרָא מִתּוֹתִיהָ וְנַח נַפְשִׁיהָ.

רש"י

דְּבַרֵּי ר"א. אמתניי קאי וסיפא דמתניי נקיט:

זו דְּבַרֵּי ר"א. הנך עונות ויציאות שלא ברשות דמתניי דקתני התלמידים יוצאים לת"ת שלא ברשות שלשים יום:

סמכו רבנן. תלמידים שבדורנו סומכים על דבריו ויוצאין שלא ברשות:

ועבדי עובדא. כוותיה:

בנפשייהו. והוא בא להם ליטול מהם נפשות שנענשים ומתים:

מסכיא. תרגום של מצפה:

40. סב, ב - סג, א

רפ"י

מע"ש כו'. שהוא ליל תענוג ושבתה והנאת הגוף:
כפו מטתו. כדת המתאבלים דחייבין בכפיית המטה:
איעסק לבריה. להשיא בתו של רבי חייא:
איכא פסולא. שלא היו מהוגנים לזוג אחד:
שפטיה בן אביטל. בן דוד היה אביטל שם אשת דוד ור' חייא אתי משמע וזהו הפסול שרי היה מבית דוד ולא היתה בת הבאה משמע הוגנת לבנו שלא היתה בת מלכים:
פסקו ליה תרתי סרי שנין. קודם שיכנסו:
אחלפיה קמיה. העבירו הנערה לפני החתן:
דעת קונך יש בדך. שאמר להרחיק זמן חופתו וחזר וקרבה מרוב חיבת כלתו:
מעיקרא כתיב תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך. שיבאו לארץ ואח"כ יבנו לו מקדש:
ולבסוף אמר ועשו לי מקדש. במדבר:
איעקרא. נעשית עקרה כן דרך העומדות עשר שנים בלא בעל:
בשילהי הלוליה דר' שמעון. סוף ימי חופתו:
איעכב לי. המתן לי עד שיכלו ימי חופתי ואלך עמך לבי רב:
אישתנו שבילי דמתא. שנבנו בעיר בנינים חדשים ונסתמו בה מבואות:
לההיא רבינא. נערה:

עונה של תלמידי חכמים - אימת?

אמר רב יהודה אמר שמואל:
 מערב שבת לערב שבת.

"אשר פריז ותן בעתו"¹⁵ (תהלים א, ג).

אמר רב יהודה, ואיתימא רב הונא, ואיתימא רב נחמן:
 זה הממשש מטתו מערב שבת לערב שבת.

יהודה בריה דרבי חייא, חתניה דרבי ינאי, הוה אזיל ויתבי בבי רב, וכל בי שמישי הוה אתי לביתה, וכי הוה אתי, הוה קא חזי קמיה עמודא דגורא. יומא חד משכתייה שמעתא. כיון דלא חזי ההוא סימנא, אמר להו רבי ינאי: כפו מטתו, שאילמלי יהודה קיים - לא ביטל עונתו. הווי **"כשיגה שיצא מלפני השליט"**¹⁶ (קהלת י, ה), ונח נפשיה.

רבי איעסק ליה לבריה בי רבי חייא, כי מטא למיכתב כתובה, נח נפשה דרבינא. אמר **רבי**: חס ושלום פסולא איכא? תיבו ועיינו במשפחות, **רבי** - אתי משפטה בן אביטל, ורבי חייא - אתי משמע אחי דוד. אזיל איעסק ליה לבריה בי **רבי יוסי בן זימרא**. פסקו ליה תרתי סרי שנין למיזל בבי רב. אחלפיה קמיה, אמר להו: ניהו שית שנין. אחלפיה קמיה, אמר להו: איכנים והדר איזיל. הוה קא מכסיף מאבוי, אמר ליה: בני, דעת קונך יש בדך, מעיקרא כתיב: **"תבאמו ותטעמו"**¹⁷ (שמות טו, יז), ולבסוף כתיב: **"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"** (שמות כה, ח). אזיל יתיב תרתי סרי שני בבי רב. עד דאתא, איעקרא דביתהו. אמר **רבי**: היכי נעביד? נגרשה - יאמרו: ענייה זו לשוא שימרה! נינסיב איתתא אחריתי - יאמרו: זו אשתו, וזו זונתו! בעי עלה רחמי ואיתסיאת.

רבי חנניה בן חכנאי הוה קאזיל לבי רב בשילהי הלוליה דרבי שמעון בן יוחאי, אמר ליה: איעכב לי עד דאתי בהדך. לא איעכבא ליה. אזל יתיב תרי סרי שני בבי רב. עד דאתי, אישתנו שבילי דמתא, ולא ידע למיזל לביתה. אזל יתיב אגודא דנהרא. שמע לההיא רבינא דהוה קרו לה: **"בת חכנאי, בת חכנאי, מלי קולתך ותא ניזיל"**. אמר: שמע מינה: האי רבינא דיין.

¹⁵ והוה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריז ותן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח

¹⁶ יש רעה דאיתי תחת השמש כשיגה שיצא מלפני השליט

¹⁷ תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת יהוה מקדש אדני מוננו וידיך

רס"י

סוי לבה. ראה לבה כלומר נדמה ללבה פתאום שזה בעלה:
לא איעביד כדעבד בר חכינאי. שנכנס לביתו פתאום:
יתיב קמיה. ולא היה האב מכירו:
חזיא. לבריה דמחדדן שמעתיה:
אי הואי הכא. אילו הייתי כאן כשהנחתי בני קטן והלכתי הייתי מלמדו תורה והיה חכם כזה:
כלבא שבוע. שם אי מעשירי ירושלים שכל הנכנס לביתו רעב ככלב הי' יוצא שבע:
קא מדברת. את מתנהגת:
שיבבתא. השכינות:
שלי ושלכם שלה הוא. תורה שלמדתי אני ושלמדתם אתם על ידה הוא:

אזיל בתרה,

הוה יתיבא דביתהו קא נהלה קמחא,
 דל צינה חזיתיה, סוי לבה ופרח רוחה.
 אמר לפניו: רבונו של עולם, ענייה זו – זה שכרה?!

רבי חמא בר ביסא אזיל יתיב תרי סרי שני בבי מדרשא.
 כי אתא אמר: לא איעביד כדעביד בן חכינאי,
 עייל יתיב במדרשא, שלח לביתיה.
 אתא רבי אושעיא בריה יתיב קמיה,
 הוה קא משאיל ליה שמעתא,
 חזא דקא מתחדדי שמעתיה,
 חלש דעתיה, אמר: אי הואי הכא – הוה לי זרע כי האי.
 על לביתיה,
 על בריה, קם קמיה,
 הוא סבר: למשאיליה שמעתתא קא בעי.
 אמרה ליה דביתהו: מי איכא אבא דקאים מקמי ברא?
 קרי עליה רמי בר חמא:
"החוט המשולש לא במהרה ינתק"¹⁸ (קהלת ד, יב),
 זה רבי אושעיא בנו של **רבי חמא בר ביסא**.

רבי עקיבא רעיא דבן כלבא שבוע הוה,
 חזיתיה ברתיה דהוה צניע ומעלי.
 אמרה ליה: אי מקדשנא לך – אזלת לבי רב?
 אמר לה: אין.
 איקדשא ליה בצניעה ושרתיה.
 שמע אבוא, אפקה מביתיה, אדרה הנאה מנכסיה.
 אזיל יתיב תרי סרי שני בבי רב.
 כי אתא, אייתי בהדיה תרי סרי אלפי תלמידי.
 שמעיה לההוא סבא דקאמר לה: עד כמה אקא מדברת אלמנות חיים?
 אמרה ליה: אי לדידי ציית – יתיב תרי סרי שני אחריני.
 אמר: ברשות קא עבידנא,
 הדר אזיל ויתיב תרי סרי שני אחריני בבי רב.
 כי אתא, אייתי בהדיה עשרין וארבעה אלפי תלמידי.
 שמעיה דביתהו, הות קא נפקא לאפיה.
 אמרו לה שיבבתא: שאילי מאני לבוש ואיכסאי.
 אמרה להו: **"יודע צדיק נפש בהמתו"**¹⁹ (משלי יב, י).
 כי מטיא לגביה, נפלה על אפה, קא מנשקא ליה לכרעיה.
 הוה קא מדחפי לה שמעיה,
 אמר להו: שבקוה, שלי ושלכם – שלה הוא.
 שמע אבוא דאתא גברא רבה למתא,
 אמר: איזיל לגביה, אפשר דמפר נדראי.
 אתא לגביה,
 אמר ליה: אדעתא דגברא רבה – מי נדרת?
 אמר ליה: אפילו פרק אחד, ואפילו הלכה אחת.
 אמר ליה: אנא הוא.
 נפל על אפיה, ונשקיה על כרעיה, ויהיב ליה פלגא ממוניה.

ברתיה **רבי עקיבא** עבדא ליה **לבו עזאי** הכי,
 והיינו דאמרי אינשי: "רחילא – בת רחילא אזלא,
 כעובדי אמה – כך עובדי ברתא".

רב יוסף בריה דרבא שדריה אבואי לבי רב, לקמיה דרב יוסף.
 פסקו ליה שית שני,

¹⁸ ואם יתקפו האחד השנים נעמדו נגדו והחוט המשולש לא במהרה ינתק

¹⁹ יודע צדיק נפש בהמתו ורחמי רשעים אכזרי

רש"י

שקל מנא. כלי זיין כאילו בא להלחם:
איטרווד. באותה מריבה:
לא מר איפסיק ולא מר איפסיק. לא אכלו סעודת יום הכפורים שמפסיקין בה אכילה להתענות סעודה אחרונה של ערב ט' באב ויוה"כ קרי סעודה המפסקת שמפסיקים בה במס' תענית (דף ל.).

כי הוה תלת שני, מטא מעלי יומא דכפורי, אומר: איזיל ואיחזינהו לאינשי ביתי. שמע אבוהי, שקל מנא ונפק לאפיה. אומר ליה: זונתך נזפרת?! איכא דאמר: אומר ליה: יונתך נזפרת?! איטרווד, לא מר איפסיק, ולא מר איפסיק.

41. סג, א-ב

רס"י

מתני'
המורדת על בעלה. בגמ' מפרש
 ממאי:
טרפעיין. בגמרא מפרש:
עד כדי כתובתה. ואחר כך נותן
 לה גט ויוצאה בלא כתובה אבל
 אינו מושהה לפסוק על הנכסים
 שנפלו לה מבית אביה
 ולהפסידה ממנה:
שלשה דינים. בגמרא מפרש
 מאי שנא הוא מינה דידה:

גמ'
באומר איני זן. דהיינו תחת
 מלאכה:
והאמר רב יוציא. ומתניתין
 מוסיפין תנן ואינו מוציא
 לאלתר:
ולאו אימלוכי ביה בעי. שמא
 יחזור בו ובתוך זמן שאנו נמליכין
 בו ומחזירין עליו שיחזור בו
 מוסיפין על כתובתה:
אחת לי. כולן שוות בתורת מרד
 ואפילו שהיא נדה או חולה והיא
 מורדת:
ארוסה. שאמרה לא אנשא: ה"ג
 בשלמא למ"ד מתשמיש שפיר
 אלא למ"ד משום מלאכה חולה
 בת מלאכה היא. בשלמא למ"ד
 מתשמיש שפיר ואי משום נדה
 דלאו בת תשמיש היא אינו דומה
 מי שיש לו פת בסלו כו' כדלקמן
 אלא למאן דאמר כו':
אלא מתשמיש דכולי עלמא לא
פליגי דהויא מורדת. והך
 מתניתא במורדת מתשמיש:

מתניתין

המורדת על בעלה - פוחתין לה מכתובתה **שבעה דינרין בשבת**.
רבי יהודה אומר:
שבעה טרפעיין.

עד מתי הוא פוחת?

עד כנגד כתובתה.

רבי יוסי אומר:

לעולם הוא פוחת והולך.

עד שאם תפול לה ירושה ממקום אחר - גובה הימנה.

וכן המורד על אשתו - מוסיפין על כתובתה **שלשה דינרין בשבת**.
רבי יהודה אומר:
שלשה טרפעיין.

גמרא

"מורדת" ממאי?

רב הונא אמר:

מתשמיש המטה.

רבי יוסי ברבי חנינא אמר:

ממלאכה.

תנן:

"וכן המורד על אשתו".

בשלמא למאן דאמר: מתשמיש - לחיי,

אלא למאן דאמר: ממלאכה - מי משועבד לה?!

אין,

באומר: "איני זן ואיני מפרנס".

והאמר רב:

האומר: "איני זן ואיני מפרנס" - יוציא ויתן כתובה!

ולאו לאמלוכי ביה בעי?!

מיתבי:

"אחת לי ארוסה,

ונשואה,

ואפילו נדה,

ואפילו חולה,

ואפילו שומרת יבם".

²⁰ **בשלמא למאן דאמר: מתשמיש - היינו דקתני: "חולה"**,

אלא למאן דאמר: ממלאכה - "חולה" בת מלאכה היא?! **סג,**

אלא, מתשמיש - כולי עלמא לא פליגי דהויא מורדת,

כי פליגי - ממלאכה,

מר סבר: ממלאכה - לא הויא מורדת,

וקר סבר: ממלאכה - נמי הויא מורדת.

²⁰ (בשלמא למאן דאמר: ממלאכה - שפיר,

אלא למאן דאמר: מתשמיש - "נדה" בת תשמיש היא?!

אמר לך:

אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו.

איכא דאמר:)

42. סג, ב

רס"י

חזרו ונמנו. שלא ישהו אותה
לפחות מעט מעט אלא יפסידוה
כל כתובתה לאחר ארבע שבתות
של הכרזה:

דיקא נמי דקתני ארבע שבתות.
ימים שאינם של מלאכה והכל
מצוין בבתי כנסיות ובבתי
מדרשות:

בורכא. דבר שאינו הגון:
ואיהו כמאן סבר. רבא דאמר
בורכא היא כמאן סבר:
נמלכין בה. משהין את גיטה
ומחזירין עליה שתחזור בה
ובתוך כך פוחתין מכתובתה
שבעה דינרין בשבת:

גופא:

"המוזדת על בעלה - פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרים בשבת.

רבי יהודה אומר:

שבעה טרפעיין.

רבותינו חזרו ונמנו שיהו מכריזין עליה ארבע שבתות זו אחר זו,
ושולחין לה בית דין: "הוי יודעת, שאפילו כתובתך מאה מנה - הפסדת".

אחת לי ארוסה,

ונשואה,

אפילו נדה,

אפילו חולה,

ואפילו שומרת יבם."

אמר ליה רבי חייא בר יוסף לשמואל:

"נדה" - בת תשמיש היא?!

אמר ליה:

אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו.

אמר רמי בר חמא:

אין מכריזין עליה אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.

אמר רבא:

דיקא נמי, דקתני:

"ארבע שבתות זו אחר זו",

שמע מינה.

אמר רמי בר חמא:

פעמים שולחין לה מבית דין,

אחת - קודם הכרזה,

ואחת - לאחר הכרזה.

דרש רב נחמן בר רב חסדא:

הלכה כרבותינו.

אמר רבא:

האי - בורכא.

אמר ליה רב נחמן בר יצחק:

מאי בורכתיה?

אנא אמריתה ניהליה,

ומשמיה דגברא רבה אמריתה ניהליה,

ומנו? רבי יוסי ברבי חנינא!

ואיהו כמאן סבר?

כי הא דאיתמר:

רבא אמר רב ששת:

הלכה: נמלכין בה.

רב הונא בר יהודה אמר רב ששת:

הלכה: אין נמלכין בה.

43. סג, ב - סד, א

רס"ו

היכי דמיא מורדת. דכופין אותה דמשהין גיטה ופוחתין כתובתה:
 דאמרה בעינא ליה כו'. שיש לכופה על ידי פחיתת כתובתה:
 אבל אמרה מאיס עלי. לא הוא ולא כתובתו בעינא:
 לא כייפינן לה. להשהותה אלא נותן לה גט ויוצאה בלא כתובתה:
 כלתה דרב זביד אימרידא. ואמרה מאיס עלי:
 הוה תפיסא חדא שירא. מעיל אחד שהכניסה לו בכתובה:
 הפסידה בלאותיה קיימין. אפילו בגדיה שהכניסה לו בנדונייתה ושמאום עליו בכתובתה ועדיין הבלאות קיימין תפסיד אותם:
 מיבעיא בעי. אם הפסידה בלאותיה אם לאו:
 משום דרב זביד גברא רבה הוא. ולא יערער על דברינו מחמת ענותנותו:
 מפכיתו דינא. לחובתו:
 ומשהינן לה. אולי תחזור בה:
 תריסר ירחי שתא. ותו לא:

היכי דמיא "מורדת"?

אמר אמימר:

דאמרה: "בעינא ליה, ומצערנא ליה",
 אבל אמרה: "מאיס עלי" – לא כייפינן לה.

מר זוטרא אמר:

כייפינן לה.

הוה עובדא ואכפה מר זוטרא,

ונפק מיניה רבי חנינא מסורא.

ולא היא,

התם – סיעתא דשמיא הוה.

כלתיה דרב זביד אימרדא.

הוה תפיסא חד שירא.

יתבי אמימר ומר זוטרא ורב אשי, ויתבי רב גמדה גביהו.

יתבי וקאמרי: מרדה – הפסידה בלאותיה קיימין.

אמר להו רב גמדה: משום דרב זביד גברא רבה – מחניפיתו ליה?!

והאמר רב כהנא:

מיבעיא בעי רבא, ולא פשיט!

איכא דאמרי:

יתבי וקאמרי: מרדה – לא הפסידה בלאותיה קיימין.

סד, א אמר להו רב גמדה: ^משום דרב זביד גברא רבה הוא – אפכיתו ליה לדינא עילויה?!

האמר רב כהנא:

מיבעיא בעי לה רבא, ולא פשיט!

השתא דלא אתמר לא הכי ולא הכי,

תפסה – לא מפקין מינה,

לא תפסה – לא יהבינן לה.

ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא,

ובהנה תריסר ירחי שתא – לית לה מזוני מבעל.

44. סד, א

שתבע הוא. והיא מורדת:
 תבעה היא. והוא מורד:
 אין נזקקין לה. לכתוב לה אגרת
 מרד להוסיף על כתובתה ולקמן
 מסיק פירושא ואזיל משום דלא
 מפקדא אפריה ורביה:
 לארוסה מבעי ליה. וכותבין
 אגרת על הבעל:
 דלא מפקדת. בפריה ורביה
 כדאמרינן ביבמות (דף סה:):
 חוטרא לידא. רוצה אני שיהא לי
 בן שיחזיק בידי בזקנותי ואשען
 עליו וביום מותי יקברני:
 תבע לחלוץ. והיא אינה רוצה
 אלא להתייבם נזקקין לו לכתוב
 אגרת מרד עליה:
 אין נזקקין לו. לפי שאין מתכוין
 לשם מצוה וכמשנה אחרונה
 ואמרינן ליה זיל נסיב אחריתי:

אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל:
 כותבין אגרת מרד על ארוסה,
 ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם.

מיתבי:

"אחת לי ארוסה,

ונשואה,

אפילו נדה,

אפילו חולה,

ואפילו שומרת יבם!"

לא קשיא:

כאן - שתבע הוא,

כאן - שתבעה היא.

דאמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל:
 תבע הוא - נזקקין לו,
 תבעה היא - אין נזקקין לה.

במאי אוקימתא להא דשמואל?

בשתבעה היא,

האי "כותבין אגרת מרד על ארוסה" - "לארוסה" מיבעי ליה!

הא לא קשיא,

תני: "לארוסה".

מאי שנא שומרת יבם דלא? דאמרינן לה: "זיל, לא מפקדת",

ארוסה - נמי נימא לה: "זיל, לא מפקדת"!

אלא בבאה מחמת טענה, דאמרה: "בעינא חוטרא לידא ומרה לקבורה",

הכי נמי שומרת יבם - בבאה מחמת טענה!

אלא, אידי ואידי - שתבע הוא,

ולא קשיא:

כאן - לחלוץ,

וכאן - לייבם.

דאמר רבי פדת אמר רבי יוחנן:

תבע לחלוץ - נזקקין לו,

תבע לייבם - אין נזקקין לו.

מאי שנא לייבם דלא? דאמרינן ליה: "זיל ונסיב איתתא אחריתי",

לחלוץ - נמי נימא ליה: "זיל ונסיב איתתא אחריתי"!

אלא דאמר: "כיון דאגידא בי, לא קא יהבו לי אחריתי",

הכא נמי - "כיון דאגידא בי, לא קא יהבו לי אחריתי"!

אלא, אידי ואידי - שתבע לייבם,

ולא קשיא:

כאן - כמשנה ראשונה,

כאן - כמשנה אחרונה.

דתנן:

"מצות יבום קודמת למצות חליצה -

בראשונה, שהיו מתכווין לשום מצוה,

עכשיו שאין מתכווין לשום מצוה -

אמרו: מצות חליצה קודמת למצות יבום".

45. סד, א - סד, ב

"המורדת על בעלה - פוחתין לה מכתובתה שבועה דינרין בשבת.

רבי יהודה אומר:

שבועה טרפעיין.

רפ"י

אסתירא. סלע מדינה:

פלגא דזוזא. זוז צורי שהוא שש מעה כסף נמצא טרפעיך שלשה מעות:

מעה וחצי ליום. לששת ימי המעשה ומשבת לא יהבינן לה כדאמר לקמן:

מאי שנא איהו דיהבינן ליה דשבת. כשהיא מורדת עליו דהא שבעה טרפעיין טרפעיך ליום: **כשכר שבת.** [כמו שמשכר בשבת] גזרה משום מקח וממכר ושכירות:

מה בין מורד למורדת. מאי שנא כשהוא מורד אינו נותן אלא חצי טרפעיך ליום וכשהיא מורדת נותנת טרפעיך:

מי שוכר את מי. הוי אומר האיש שוכר את האשה ש"מ צערו מרובה:

ויצרו מבחוץ. קשויו ניכר ומתנגה:

עד מתי הוא פוחת?

עד כנגד כתובתה.

רבי יוסי אומר:

לעולם הוא פוחת והולך,

עד שאם תפול לה ירושה ממקום אחר - גובה הימנה".

מאי "טרפעיין"?

אמר רב יששת:

אסתירא.

וכמה אסתירא?

פלגא דזוזא.

תניא נמי הכי:

"רבי יהודה אומר:

שלשה טרפעיין,

שהו תשע מעין,

מעה וחצי לכל יום".

אמר ליה רבי חייא בר יוסף לשמואל:

מאי שנא איהו דיהבינן ליה דשבת,

ומאי שנא איהי דלא יהבינן לה דשבת?

איהי, דמיפחת קא פחית - לא מיחזי כשכר שבת,

סד, ב, איהו, דאוסופי קא מוספא - ^מיחזי כשכר שבת.

אמר ליה רבי חייא בר יוסף לשמואל:

מה בין מורד למורדת?

אמר ליה:

צא ולמד משוק של זונות,

מי שזכר את מי?

דבר אחר:

זה - יצרו מבחוץ,

וזו - יצרה מבפנים.

46. סד, ב

רפ"י

מתני'

המשרה את אשתו על ידי שלישי. שנותן לה מזונותיה בבית אפוטרופוס ואינה מתגלגלת עמו:

המשרה. המכרה ויכרה להם כירה מתרגמין שירותא (מ"ב 1):

לא יפחות לה. בשבת:

לא פסק שעורים כו'. בגמ' מפרש לה:

גרורות. תאנים יבשין:

דבילה. תאנים דרוסות בעיגול ונמכרות במשקל:

מפץ. רך ממחצלת:

כפה. צעיף אחד משנה לשנה:

ממועד למועד. אמנעלים קאי מנעלים חדשים לכל שלשת רגלים:

חדשים. קשים לה בימות החמה לפי שהם חמים ויפים לה בימות הגשמים:

אלא נותן לה כלים. חדשים של חמשים זוז בימות הגשמים כו': והשחקים שלה. אף כשיקנה לה חדשים ובגמרא מפרש למאי מיבעי לה:

ונותן לה מעה כסף. לכל שבת לדברים קטנים:

מעשה ידיה. אוקימנן לעיל (דף נט.) מותר מעשה ידיה:

ואוכלת עמו לילי שבת. שהוא ליל עונה:

שתי. קשה לטוותו כפלים כשל ערב: משקל של יהודה כפלים כשל גליל: גמ' הי'ג מני מתני' לא רבי יוחנן בן ברוקא ולא ר"ש:

גמ'

כמה הוא שיעורו. של עירובי תחומין:

מתניתין

המשרה את אשתו על ידי שלישי - לא יפחות לה משני קבין חטין,

או מארבעה קבין שעורין.

אמר רבי יוסי:

לא פסק לה שעורין אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום.

ונותן לה חצי קב קיטנית,

וחצי לוג שמן,

וקב גרורות,

או מנה דבילה,

ואם אין לו - פוסק לעומתן פירות ממקום אחר.

ונותן לה מטה,

מפץ,

ומחצלת.

ונותן לה כפה לראשה,

וחגור למתניה,

ומנעלים - ממועד למועד,

וכלים של חמשים זוז - משנה לשנה.

ואין נותנין לה: לא חדשים בימות החמה,

ולא שחקים בימות הגשמים,

אלא נותן לה כלים של חמשים זוז בימות הגשמים,

והיא מתכסה בבלאותיהן בימות החמה,

והשחקים - שלה.

נותן לה מעה כסף לצורפה, ואוכלת עמו מלילי שבת לילי שבת.

ואם אין נותן לה מעה כסף לצורפה - מעשה ידיה שלה.

ומה היא עושה לו?

משקל חמש סלעים שתי ביהודה,

שהן עשר סלעים בגליל.

או משקל עשר סלעים ערב ביהודה,

שהן עשרים סלעים בגליל.

ואם היתה מניקה - פוחתין לה ממעשה ידיה,

ומוסיפין לה על מזונותיה.

במה דברים אמורים:

בעני שבשרא,

אבל במכונד - הכל לפי כבודו.

גמרא

מני מתניתין?

לא רבי יוחנן בן ברוקא,

ולא רבי שמעון.

דתנן:

"וכמה שיעורו?"

מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד.

מזונו לחול ולא לשבת,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

לשבת ולא לחול.

רפ"י

מתכוונין להקל. ר' מאיר היה רגיל לאכול פת בשבת יותר מבחול שהיה ממשיך פת לכל מינים הבאין לפניו ור"י היה אוכל פת בחול יותר מבשבת שהיה שבע במיני מעדנים:

ר' יוחנן בן ברוקא. נתן שיעור קצוב ככר הלכות בפונדיון כשלוש חמין ד' סאין בסלע הן שתי סעודות וקס"ד חצי קב שהרי הסלע מ"ח פונדיון שש מעה כסף דינר ומעה שני פונדיון הרי י"ב לדינר וד' דינר לסלע הרי מ"ח וד' סאין כ"ד קבין מ"ח חצאי קבין נמצא לר' יוחנן לחצי קב שתי סעודות:

רבי שמעון אומר. ב' סעודות הן שתי ידות של ככר משלש ככרות לקב ונמצא הקב ט' סעודות שלש סעודות לככר ושלש ככרות לקב: **חציה.** של ככר:

לביית המנוגע. השוהה בבית המנוגע כדי אכילת פרס חצי ככר מטמא בגדים כדכתיב והאוכל בבית יכבס בגדיו כששוהה שיעור אכילה הכתוב מדבר כדתניא בתורת כהנים ואע"ג דגבי סעודת עירוב אמרנו ג' סעודות בככר אין בו אלא ב' סעודות בינוניות ושל עירוב שיעורו להקל ובמצומצמות והיינו דאמרין אכילת פרס בכל שיעור שהיית סעודה לפי ששיעורו כחצי הככר:

וחצי חציה לפסול את הגוייה. האוכל שיעור חצי פרס אוכלים טמאים נפסל גופו מלאכול בתרומה עד שיטבול והוא ב' ביצים שהככר של ג' לקב ח' ביצים הוא שהקב כ"ד ביצים ד' לוגין חציה של ככר ד' ביצים חצי חציה ב' ביצים:

תמני סעודות הויין. קביים חטים דמתני' וארבעה עשרה סעודות היא צריכה לשבת: **ואי ר"ש.** דאמר ט' סעודות לקב: **שמונה עשר הויין.** והיא אינה צריכה אלא י"ד:

צא מהן שליש לחנווני. רבי יוחנן לא שיער בחצי קב אלא בככר הלכות בפונדיון מן החנווני והוא לקח ארבע סאין חטין בסלע ומשתכר שליש בטורח נמצאו בחצי קב שלש סעודות השתים הוא מוכר בפונדיון שנתן והג' משתכר:

אכתי. קביים דמתניתין תרתי סרי הויין:

ומשנינן אוכלת עמו לילי שבת. כדתנן במתני':

הניחא כו'. פלוגתא לקמיה בשמעתין:

באתרא דיהיב ציבי. מי שמוכר חטים לחנווני לעשות ככרות ולמכור בשוק במקום שהוא נותן לחנווני עצים לאפות אינו משתכר אלא שליש ובמקום שאינו נותן עצים מעכב לעצמו מחצה שממט הככרות למכור ביוקר כדי יציאת העצים:

כמאן כר' חידקא. בתמיה נימא כר' חידקא סתם לה מתני' דאמר בכל כתבי הקדש ארבעה סעודות לשבת:

ר"ש. דאמר תמני סרי הויין ואי כרבנן סבירא ליה לתנא דידן בסעודות שבת דל תלת יתירתא לארחי ופרחי:

וזה וזה מתכוונין להקל.

רבי יוחנן בן ברוקא אומר:

ככר הלכות בפונדיון, מארבע סאין לסלע.

רבי שמעון אומר:

שתי ידות לככר, משלש ככרות לקב.

חציה לבית המנוגע,

וחצי חציה לפסול את הגוייה,

וחצי חצי חציה לקבל טומאת אוכלין."

מני?

אי רבי יוחנן בן ברוקא - תמני הויין,

ואי רבי שמעון - תמני סרי הויין!

לעולם רבי יוחנן בן ברוקא,

וכדאמר רב חסדא:

צא מהן שליש לחנווני,

הכא נמי - אייתי תילתא ושדי עליהו.

אפתי,

תרתי סרי הויין!

אוכלת עמו לילי שבת.

הניחא למאן דאמר: אכילה ממש,

אלא למאן דאמר: אכילה תשמיש - מאי איכא למימר?

ועוד, תליסר הויין!

אלא כדאמר רב חסדא:

צא מהן מחצה לחנווני,

הכי נמי - אתיא פלגא ושדי עליהו.

קשיא דרב חסדא אדרב חסדא!

לא קשיא:

הא - באתרא דיהיב ציבי,

הא - באתרא דלא יהיב ציבי.

אי הכי,

שיתסרי הויין!

כמאן?

כרבי חידקא, דאמר: ארבע סעודות חייב אדם לאכול בשבת?

אפילו תימא: רבנן,

דל חדא לארחי ופרחי.

השתא דאתית להכי,

אפילו תימא: רבי שמעון,

לרבנן - דל תלת לארחי ופרחי,

לרבי חידקא - דל תרתי לארחי ופרחי.

47. סד, ב

"אמר רבי יוסי:**לא פסק שיעורין אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום."**

אלא באדום - הוא דאכלין שיעורים,
בכולי עלמא - לא אכלי?!

הכי קאמר:

לא פסק שיעורים בפלים בחטין אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום,
מפני ששיעורין אדומיות רעות הן.

48. סד, ב - סה, א

רס"י

אין ב"ד פוסקין יינות לאשה.
שהיין מרגילה לתאות תשמיש:
רגילה שאני. כיון דאינו חידוש
לה כבר דשה בו ואינו מזיח
לבה:
לציקי קדרה. להטעים תבשיל:
תובעת בפה. תשמיש:

"וְנוֹתְנוּ לָהּ חֲצִי קֶבֶט קִטְנִית".

סה, א

וְאִילוּ "יין" לֹא קִתְּנִי,
מְסִייע לִיה לְרַבִּי אֶלְעָזָר,
דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר:
אֵין פּוֹסְקִין יֵינֹת לְאִשָּׁה.
וְאִם תֵּאמַר: **"אֵלְכָה אַחֲרֵי מֵאֲהָבִי נִתְּנִי לַחֲמִי וּמִימִי צְמָרִי וּפְשִׁתִּי שְׁמִנִי וְשִׁקּוּנִי"**²¹ (הושע ב, ז)!

דְּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה אִישׁ כָּפָר נְבִירָא, וְאָמַר לָהּ אִישׁ כָּפָר נְפֹר חֵיל:
מִנֵּין שְׂאֵין פּוֹסְקִין יֵינֹת לְאִשָּׁה?
שְׁנַאָמַר: **"וְתִקֶּם חֲנָה אַחֲרֵי אֵלְכָה בְּשִׁילָה וְאַחֲרֵי שִׁתָּה"**²² (שמואל א' א, ט),
"שִׁתָּה" וְלֹא **"שִׁתָּת"**.

אֵלָא מַעֲתָה,
"אֵלְכָה" וְלֹא **"אֵכָל"** - הֲכִי נְמִי?!

אֲנִי, מִדְּשָׁנִי קָרָא בְּדַבּוּרִיהָ קְאָמַרִינִי,
מִכְדִּי בְּגוּהָ קָא עָסִיק וְאִתִּי, מֵאִי טַעְמָא שְׁנִי?
שְׁמַע מִינָהּ: **"שִׁתָּה"** וְלֹא **"שִׁתָּת"**.

מִיתִיבִי:

"רְגִילָה - נוֹתְנִין לָהּ!"

רְגִילָה שְׂאֵנִי,
דְּאָמַר רַב חִינָנָא בַּר כְּהֵנָא אָמַר שְׁמוּאֵל:
רְגִילָה - נוֹתְנִין לָהּ כּוֹס אֶחָד,
שְׂאִינָהּ רְגִילָה - נוֹתְנִין לָהּ שְׁנֵי כּוֹסוֹת.

מֵאִי קְאָמַר?

אָמַר אַבְיִי:

הֲכִי קְאָמַר:

רְגִילָה בְּפָנֵי בַּעֲלָהּ שְׁנֵי כּוֹסוֹת - שְׁלֹא בְּפָנֵי בַּעֲלָהּ, נוֹתְנִין לָהּ כּוֹס אֶחָד,
אִינָהּ רְגִילָה בְּפָנֵי בַּעֲלָהּ אֵלָא כּוֹס אֶחָד - שְׁלֹא בְּפָנֵי בַּעֲלָהּ, אֵין נוֹתְנִין לָהּ כָּל עֵיקָר.

וְאִי בְּעִית אִימָא:

רְגִילָה - נוֹתְנִין לָהּ לְצִיקִי קְדִירָה,

דְּאָמַר רַבִּי אַבְהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

מַעֲשֶׂה בְּכִלְתּוֹ שֶׁל נְקֻדִּימוֹן בֶּן גּוּרְיוֹן שֶׁפָּסְקוּ לָהּ חֲכָמִים סְאֲתִים יֵין לְצִיקִי קְדִירָה מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת.

אָמַרָה לָהּ:

כֹּךְ תִּפְסְקוּ לְבִנְיֹתֵיכֶם.

תָּנָא:

"שׁוֹמֶרֶת יָבֵם הִיא,**וְלֹא עָנָה אַחֲרֶיהָ אָמֵן".**

תָּנָא:

"כּוֹס אֶחָד - יָפָה לְאִשָּׁה,**שְׁנַיִם - נִיוּל הוּא,****שְׁלֹשָׁה - תּוֹבַעַת בָּפָה,**²¹ פִּי וְנִתְּנָה אִמָּם הַבִּישָׁה הוֹרְתָם כִּי אָמַרָה אֵלְכָה אַחֲרֵי מֵאֲהָבִי נִתְּנִי לַחֲמִי וּמִימִי צְמָרִי וּפְשִׁתִּי שְׁמִנִי וְשִׁקּוּנִי²² וְתִקֶּם חֲנָה אַחֲרֵי אֵלְכָה בְּשִׁילָה וְאַחֲרֵי שִׁתָּה וְעַלִּי הִכְהֵן יוֹשֵׁב עַל הַכֶּסֶף עַל מִזְוֹתַי הֵיכַל יְהוָה

אַרְבַּעַה - אֶפְּלוֹ חֲמוֹר תּוֹבַעַת בְּשׁוֹק וְאִינָה מִקְפָּדָת.

רַס"י

וּבָאוּ אֶל בֵּיתָם. וְהָדָר וִידַע
 אֶלְקָנָה אֶת חֲנָה:
 חוּמָא. זֶה שְׁמָה:
 שׁוֹפְרָזִי. גְּבִיעִים אֲרוּכִים שְׁקוּרִין
 מְדִירָנִי"ש [פְּלִידְרִי"ן]:
 כִּי הָאִי. כִּמְדַּת אֲמַתִּי וְזָרְעִי:
 תִּבְעָה לְבַת רַב חֲסִידָא. תִּבַּע אֶת
 אֲשֶׁתּוֹ לְתַשְׁמִישׁ:
 בְּקוּלְפֵי דְשִׂידָה. בְּמַנְעוּל שֶׁל
 אֲרָגוּ:
 קִטְלַת לֶךְ תִּלְתָּ. שֶׁכֶּבֶר נִיסַת לִגִּי
 וּמָתוּ כְּדָאמֵר בִּיבְמוֹת בְּפִי הַבָּא
 עַל יְבֻמָּתוֹ (דף סד:):
 לְמִיקְטֵל אַחֲרִינָא. שְׁבֹאֵת
 לְהִרְאוֹת יוֹפִיד שִׁיקְפוֹץ אִישׁ
 עֲלִיד:
 לַחֲבֵרֶךְ וּלְחִבְרוּךְ. שְׁלֹא אֲתַבְּזָה
 עַל הַבְּרִיּוֹת מִכְּבוּדֵי הָרָאשׁוֹן לֹא
 בְּפִינֶךָ וְלֹא בְּפִי חֲבִירֶיךָ:

אָמַר רַבָּא:

לֹא שָׁנּוּ אֶלָּא שָׁאִין בְּעֵלָה עֲמָה,
 אֲבָל בְּעֵלָה עֲמָה - לִית לָן בָּהּ.

וְהָא חֲנָה, דְּבִעְלָה עֲמָה הָוָא!

אֶכְסָנָאֵי שְׁאֲנִי,

דְּאָמַר רַב הוּנָא:

מָנִין לְאַכְסָנָאֵי שְׁאָסוֹר בְּתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה?

שְׁנַאמַר: "וַיִּשְׁכְּמוּ בִּבְקָר וַיִּשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵי ה'",

וַיֵּשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּיתָם הָרְמִיתָה,

וַיַּדַּע אֶלְקָנָה אֶת חֲנָה אֲשֶׁתּוֹ, וַיִּזְמְרָהּ ה'" (שְׁמוּאֵל א' א, יט),

הַשְׁתָּא - אִין,

מַעֲיָקְרָא - לֹא.

חוּמָא דְּבִיתָהּ דְּאֲבִי אֶתָּאֵי לְקַמִּיָּה דְּרַבָּא,

אָמַרָה לִיה: פְּסוּק לִי מְזוּנִי!

פְּסַק לָהּ.

פְּסוּק לִי חֲמָרָא!

אָמַר לָהּ: יִדְעָנָא בִּיה בְּנַחֲמִי דְּלֹא הָוָה שְׁתִּי חֲמָרָא.

אָמַרָה לִיה: חִי דְּמָר, דְּהָוִי מִשְׁקִי לִיה בְּשׁוֹפְרָזִי כִּי הָאִי.

בְּהָדִי דְּקָא מַחֲוִיא לִיה אִיגְלִי דְּרַעָא, נָפַל נְהוּרָא בְּבִי דִּינָא.

קָם רַבָּא, עַל לְבִיתָהּ, תִּבְעָה לְבַת רַב חֲסִידָא.

אָמַרָה לִיה בַּת רַב חֲסִידָא: מָאן הָוִי הָאִידְנָא בְּבִי דִּינָא?

אָמַר לָהּ: חוּמָא דְּבִיתָהּ דְּאֲבִי.

נָפְקָא אֲבַתְרָה, מַחֲתָא לָהּ בְּקוּלְפֵי דְּשִׂידָא עַד דְּאֶפְקָה לָהּ מִכּוּלֵי מַחֲוָא.

אָמַרָה לָהּ: קִטְלַת לִיד תִּלְתָּא, וְאֶתָּת לְמִיקְטֵל אַחֲרִינָא?!

דְּבִיתָהּ דְּרַב יוֹסֵף בְּרִיה דְּרַבָּא אֶתָּאֵי לְקַמִּיָּה דְּרַב נַחֲמִיָּה בְּרִיה דְּרַב יוֹסֵף,

אָמַרָה לִיה: פְּסוּק לִי מְזוּנִי!

פְּסַק לָהּ.

פְּסוּק לִי חֲמָרָא!

פְּסַק לָהּ.

אָמַר לָהּ: יִדְעָנָא בְּהוּ בְּבִי מַחֲוָא דְּשִׁתּוֹ חֲמָרָא.

דְּבִיתָהּ דְּרַב יוֹסֵף בְּרִיה דְּרַב מְנַשֶּׁיָּא מְדוּיָל אֶתָּאֵי לְקַמִּיָּה דְּרַב יוֹסֵף,

אָמַרָה לִיה: פְּסוּק לִי מְזוּנִי!

פְּסַק לָהּ.

פְּסוּק לִי חֲמָרָא!

פְּסַק לָהּ.

פְּסוּק לִי שִׂידָאֵי!

אָמַר לָהּ: שִׂידָאֵי - לָמָּה?

אָמַרָה לִיה: לָךְ וּלְחִבְרֶךָ וּלְחִבְרוּךְ.

49. סה, א

רס"י

מפץ ומחצלת למה לה. הרי עור שטוח על מטה טוב מן המפץ ומשני באתרא דמלו פוריא בחבלי במקום שאין רגילין לעשות שטיח עור למטה אלא סירוגי חבלים:
ומבגר לה. מצערי לה ומזקינין אותה לשון בגרת:
אי דאורחה. דרך בנות משפחתה:
אורחיה. דרכו לישן על כרים וכסתות ואנן קיימא לן עולה עמו:
כי אזילנא. ואני משרה אותך על ידי שליש שקילנא להו בהדאי:
וכי אתינא. ותשכבי עמי מייתינא להו:
ושקלת לדידי. מפץ שלי או אם אקנה כר וכסת משלי:

"ונותו לה מטה,

ומפץ,

ומחצלת".

"מפץ ומחצלת" למה לה דיהב לה?

אמר רב פפא:

באתרא דנהיגי דמלו פוריא בחבלי, דמבגר לה.

תנו רבנן:

"אין נותנין לה כר וכסת.

משום רבי נתן אמרו:

נותנין לה כר וכסת".

היכי דמי?

אי דאורחה - מאי טעמא דתנא קמא?

ואי דלאו אורחה - מאי טעמא דרבי נתן?

לא צריכא, כגון דאורחיה דידה, ולאו אורחה דידה.

תנא קמא סבר: אמר לה: "כי אזילנא - שקילנא להו,

וכי אתינא - מייתינא להו בהדאי".

ורבי נתן סבר: אמרה ליה: "זימנין דמיתרמי בין השמשות ולא מצית מייתי להו,

ושקלת להו לדידי ומגנית לי על ארעא".

50. סה, א-ב

רפ"י

האי תנא שליח ערטיילאי ורמי
 מסאני. מופשט וערום שאין לו
 חליפות בגדים אלא משנה לשנה
 ומנעלים קאמר ממועד למועד
 ושאר בגדים לא תחליף במועד
 והפשיט מתרגמין וישלח
 (ויקרא א):

"וְנוֹתַן לָהּ כִּפָּה [לְרֹאשָׁהּ,
 וְחִגּוֹר לְמַתְנֶיהָ,
 וּמִנְעָלִים - מִמוּעֵד לְמוּעֵד,
 וְכֵלִים שֶׁל חֲמִשִּׁים זוּז - מִשָּׁנָה לְשָׁנָה"]

אמר ליה רב פפא לאביי:
 סה,ב האי תנא, שליח ערטיילאי ורמי מסאני?!

אמר ליה:
 תנא במקום הרים קאי,
 דלא סגיין בלא תלתא זוגי מסאני,
 ואגב אורחיה קא משמע לן: דניתבינהו ניהלה במועד,
 כי היכי דניהוי לה שמחה בגוייהו.

51. סה, ב

רפ"י

זוּזי פְּשִׁיטִי. זוּזי מדינה שהן
שמינית שבזוזי צורי כל כסף
מדינה אחד משמונה בכסף צורי
כדאמר' לעיל סלע מדינה פלגא
דזוזא שהוא אחד משמונה
בסלע:

"וְכֵלִים שֶׁל חֲמִשִּׁים זָזִים".

אָמַר אַבִּי:
חֲמִשִּׁים זָזִים פְּשִׁיטִי.

מַמָּאי?

מִדֵּקְתָּנִי:

"בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים:

בְּעֵנִי שְׁבִי שְׂרָאֵל,

אָבֵל בְּמִכּוּבָד - הַבֵּל לְפִי בְּבוֹדוֹ".

וְאִי סֶלְקָא דְּעֵתָךְ: חֲמִשִּׁים זָזִים מִמָּשׁ - עֲנִי, חֲמִשִּׁים זָזִים מִנָּא לִיָּה?
אֵלָּא שְׁמַע מִיָּנָה: חֲמִשִּׁים זָזִים פְּשִׁיטִי.

52. סה, ב

רפ"י

מותר מזונות. כגון אשה שמזונות האמורים במשנתנו עודפין לה שאינה רעבתנית: **שלא תתגנה על בעלה.** בימי טהרתה בלובשת בגדים שלבשה בימי נדות:

מותר בלאות. אלמנה הנזונה מנכסי יתומים ועליהן ליתן לה כלים של חמשים זוז משנה לשנה:

"ואין נותנין לה: לא חדשים בימות החמה, ולא שחקים בימות הגשמים, אלא נותן לה כלים של חמשים זוז בימות הגשמים, והיא מתכסה בבלאותיהן בימות החמה, והשחקים - שלה".

תנו רבנן:

"מותר מזונות - לבצל, מותר בלאות - לאשה".

"מותר בלאות - לאשה", למה לה?

אמר רחבה:

שמתכסה בהן בימי נדתה, כדי שלא תתגנה על בעלה.

אמר אביי:

נקטינן: מותר בלאות אלמנה - ליורשיו. הָתָם - הוא דלא תתגני באפיה, הָכָא - תתגני ותתגני.

53. סה, ב

"נזיתו לה מעה כסף לצורפה, ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת".

מאי "אוכלת"?

רב נחמן אמר:
אוכלת ממש.

רב אשי אמר:
תשמיש.

תנן:

"אוכלת עמו לילי שבת".

בשלמא למאן דאמר: אכילה – היינו דקתני: "אוכלת",
אלא למאן דאמר: תשמיש – מאי "אוכלת"?

לישנא מעליא,

כדכתיב: "אכלה ומחתה פיה, ואמרה: לא פעלתי און"²³ (משלי ל, כ).

מיתיבי:

"רבן שמעון בן גמליאל אומר:

אוכלת בלילי שבת ושבת".

בשלמא למאן דאמר: אכילה – היינו דקתני: "ושבת",

אלא למאן דאמר: תשמיש – תשמיש בשבת מי איכא?!

והאמר רב הונא:

ישראל קדושים הן, ואין משמשין מטותיהן ביום!

האמר רבא:

בבית אפל – מותר.

²³ מן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און

54. סה, ב

רש"י

יוצא בערוב אמו. ערבה אמו
לצפון ואביו לדרום אמו
מוליכתו אצלה ואין אביו
מוליכו אצלו שעדיין הוא צריך
לאמו ובתרה שדיוהו רבנן אלמא
עד שש צריך סיוע מאמו וכשם
שהבעל זון אותה כך זון אותו
עמה:

"ואם היתה מניקה - [פוחתין לה ממעשה ידיה,
ומוסיפין לה על מזונותיה]."

דרש רבי עזרא רבה אפיתחא דבי נשיא:
אף על פי שאמר: אין אדם זן את בנו ובנותיו כשהן קטנים,
אבל זן קטני קטנים.

עד כמה?

עד בן שש.

כדרב אסי,

דאמר רב אסי:

קטן בן שש - יוצא בעירוב אמו.

ממאי?

מדקתני:

"היתה מניקה - פוחתין לה ממעשה ידיה,
ומוסיפין לה על מזונותיה".

מאי טעמא?

לאו, משום דבצי למיכל בהדה.

ודלמא משום דחולה היא!

אם כן, ליתני: "אם היתה חולה",
מאי "אם היתה מניקה"?

ודלמא הא קא משמע לן: דסתם מניקות - חולות גינהו!

איתמר:

אמר רבי יהושע בן לוי:

מוסיפין לה יין, שהיין יפה לחלב.

הדרן עלך אף על פי